

La Catedral de Solsona i l'ornamentació romànica

TREBALL DE RECERCA

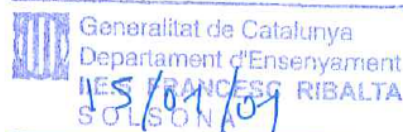
2n de Batxillerat

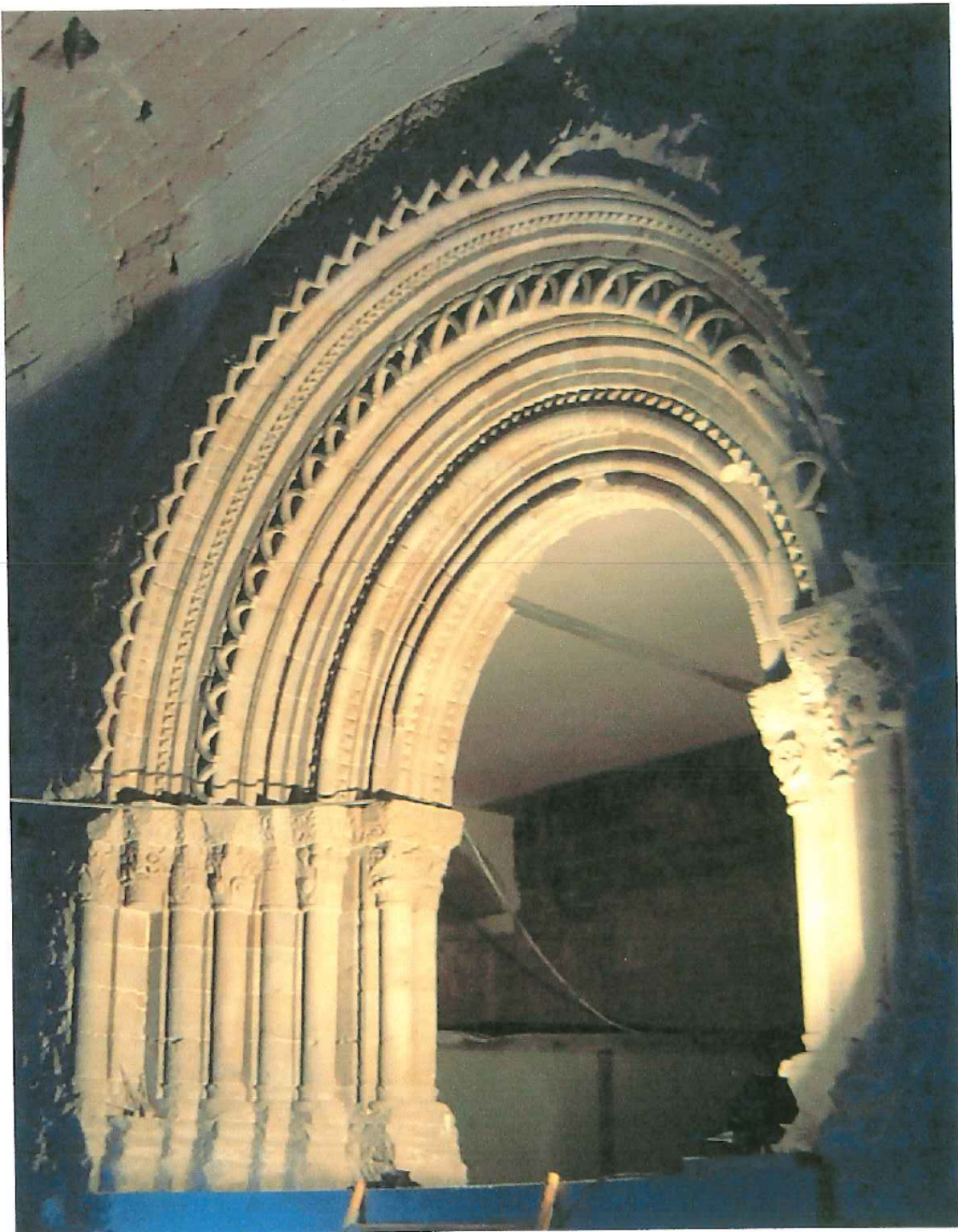
TON PADULLÉS I CIURÓ

IES FRANCESC RIBALTA

Índex

A - Objectiu i motivació del treball.....	3
B - Situació geogràfica de Solsona.....	5
C – Història de la Catedral de Solsona (Context històric).....	7
Naixement i evolució	8
Guerraes sofertes per la catedral.....	9
Estat actual de la catedral	10
Dades més importants de l'evolució històrica	11
D - Estudi de l'ornamentació romànica de la Catedral.....	17
0.- Introducció i Plànols de situació	18
1.- Claustre de la catedral.....	23
L'estàtua de la Mare de Déu del Claustre	26
Portalada de Santa Maria.....	27
Finestra Geminada.....	31
Rosetó del monestir (actual capella dels Sants Màrtirs).....	32
2.- Absis de la capçalera	34
3.- Creuers nord i sud.....	39
4.- Campanar	44
5.- Estudi en detall de la façana Nord	48
6.- Estudi en detall de la façana Sud.....	60
E – Bibliografia consultada.....	65
F – Conclusió	67
G – Annexes (3 Actes de consagració)	69

A .- OBJECTIU I MOTIVACIÓ DEL TREBALL

A - OBJECTIU I MOTIVACIÓ DEL TREBALL

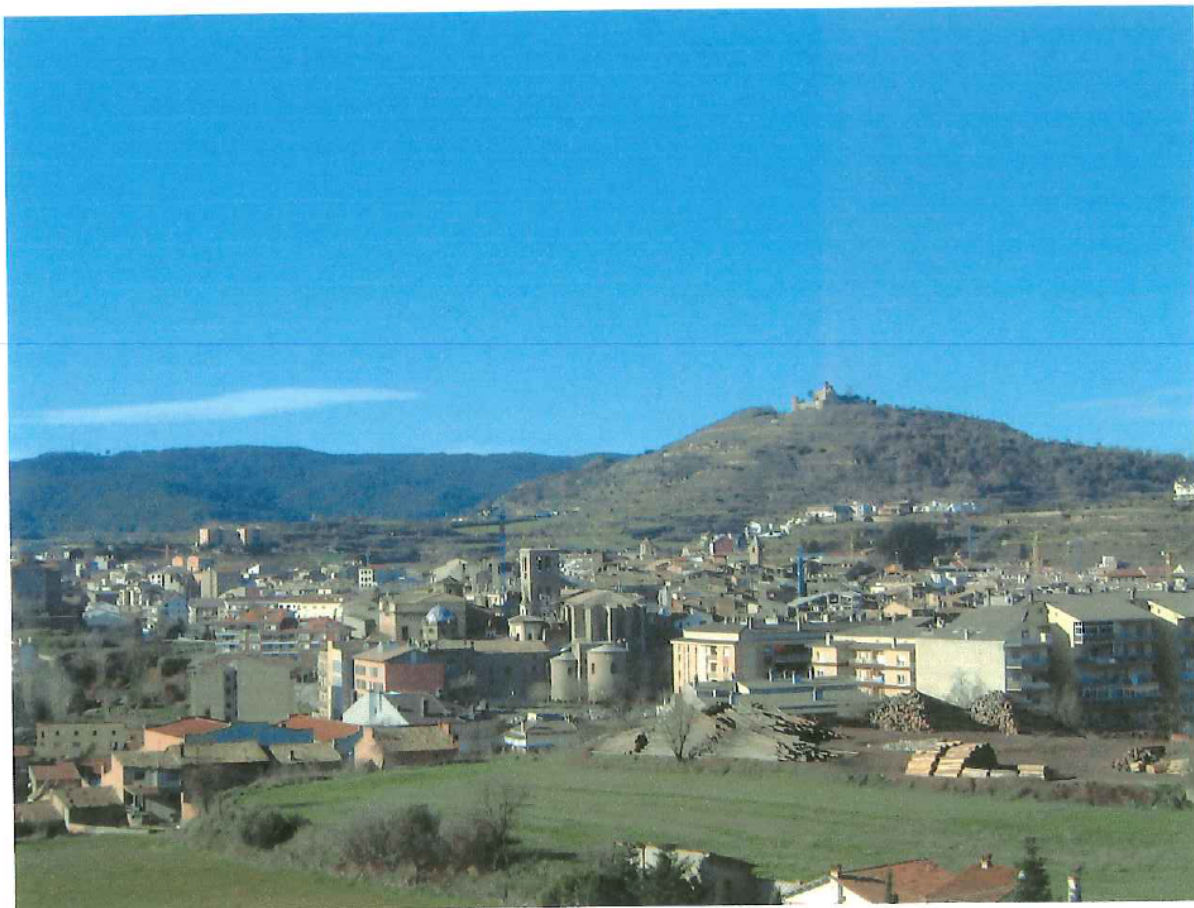
El que em va portar a escollir aquest treball va ser principalment la desconeixença que tenim la major part de les persones que vivim a Solsona del patrimoni que tenim a tocar la mà. No existeixen, o almenys no se n'ha fet promoció, llibres o documents ben especificats i a l'abast de tothom sobre aquesta catedral, i els únics que he aconseguit trobar són espessos i poc adequats per a la majoria de la gent. Se'n pot treure molt profit d'aquest monument arquitectònic, profit no econòmic, evidentment, sinó principalment cultural.

El meu primer objectiu és el d'aconseguir tenir una idea bàsica dels trets més característics de la catedral. A més a més, també m'interessa enormement la importància que ha tingut la catedral al llarg de la seva història: seu de bisbat, punt de peregrinació, refugi en època de guerra, etc.

A part d'una visió bàsica i general de tot el conjunt de l'església, intentaré centrar-me en l'estudi gràfic de les parts romàniques de la mateixa, i més concretament en dos aspectes: en l'estudi detallat de les diferents mènsules, ja que la seva simbologia i el seu rerafons històric són fascinants per a mi, i en la portalada de Santa Maria, que és extraordinàriament interessant i única.

Crec que un treball com aquest, tant gràfic, pot arribar a ajudar a algunes persones a entendre la mecànica d'aquesta catedral i a respondre algunes de les preguntes que es poden plantejar en visitar la catedral.

Crec que, gràcies a la gran abundància de fotografies de detall dels diferents elements escultòrics que incloc en el treball, podrem observar molt minuciosament els més petits relleus romànics, tant de les diferents mènsules com de la portalada de Santa Maria, que normalment i a ull nu, se'ns passarien per alt.

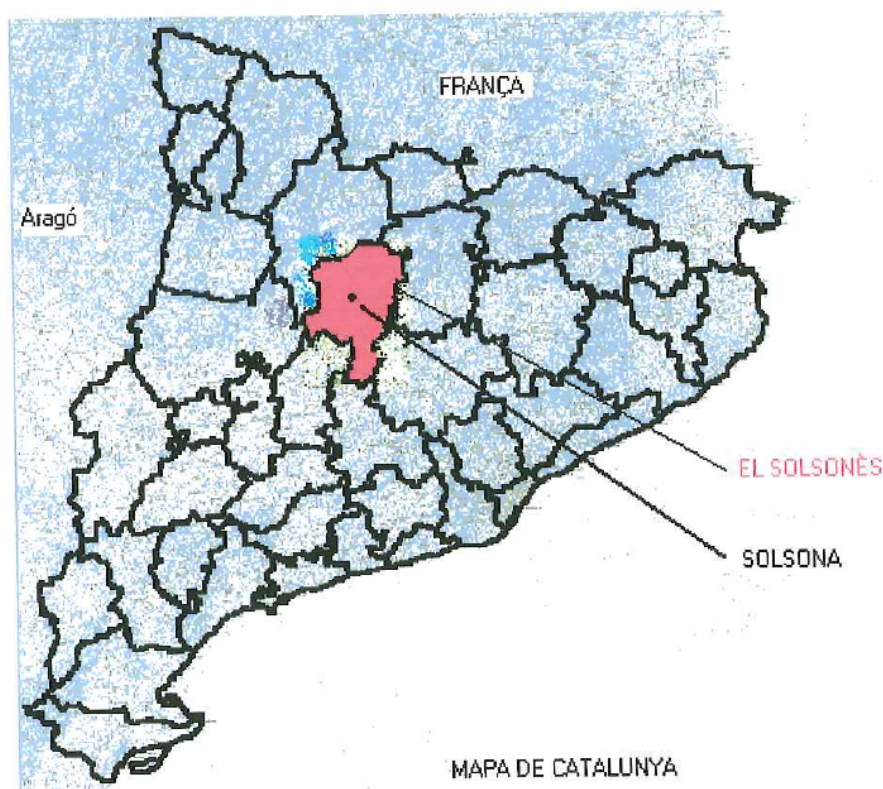
B.- SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRIA BÀSICA DE SOLSONA

B - SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRIA DE SOLSONA

Solsona és una petita ciutat del centre de Catalunya. Està situada en el pre-pirineu català, a la falda de Port del Compte. Hi passa el riu Negre, afluent del Cardener. La ciutat està assentada sobre un relleu força irregular i s'enfila per diversos turons del voltant.

Solsona compta amb uns 7.500 habitants. Tot i això, culturalment parlant és un nucli destacable i capital de la comarca del Solsonès.

Els primers indicis de vida humana a Solsona els trobem en el Neolític segon, vers el

3000 a. C. Els primers pobladors procedien del centre d'Europa i també del llevant de Catalunya. Vivien del conreu del blat i del cànem. També la caça i la pesca ocupaven una de les seves activitats diàries. La seva societat estava estructurada per tribus, de manera patriarcal. S'ha trobat fins i tot una petita necròpolis, a més de nombrosos sepulcres. S'ha trobat també objectes de ceràmica, joies i restes d'aliments en les tombes, la qual cosa ens fa pensar que aquests primers pobladors creien en una vida més enllà de la mort.

Aquests primers pobladors van establir-se en barraques de palla, més tard van ser cabanes de fusta i fang, i així es va anar forjant un primer assentament estable en la zona de l'actual Solsona.

Es creu que els ibers van ser presents també en l'actual situació geogràfica de Solsona, formant així, el primer agrupament de cases de caràcter urbà, i que es devia situar al turó de Sant Bartomeu i al Castellvell. Era conegut amb el topònim de "mont Lacetà".

Amb la invasió Romana a Catalunya l'any 215 aC, comença una nova etapa a la Lacetània. La romanització hi arribà aproximadament el 212 aC., i parteix d'una possible continuació dels poblats de Sorba i de Castellvell. A més, pels volts de l'actual Solsona, es va situar una ciutat purament romana. Únicament se n'han trobat les restes d'unes termes i un forn de terra sigil·lada trobats a cal Sotaterra. Aquest era el poblat anomenat Setelsis, que cita Ptolomeu en el seu llibre: Geografia.

També se sap que la invasió musulmana va arribar a Solsona i, degut a la resistència del poble, Setelsis va ser destruïda. Després de la reconquesta cristiana, es va dur a terme la repoblació de Cardona, ordenada pel Comte Borrell, que també va repercutir a Solsona, aconseguint així una població estable a l'indret. Així doncs, la Solsona medieval se situà en l'entorn del castell i de l'església de Santa Maria, la història de la qual devia anar del tot associada a la de Solsona des de la seva reorganització a l'alta edat mitjana.

Solsona va rebre, però, moltes més repoblacions al llarg de l'edat mitjana (repoblació del comte Guifré, del comte Sunifred d'Urgell, del comte Sunyer, etc.), degut segurament a la seva situació fronterera amb l'Al-Andalus.

C - HISTÒRIA DE LA CATEDRAL DE SOLSONA

C - HISTÒRIA DE LA CATEDRAL DE SOLSONA

Naixement i evolució

El segle X trobem la primera documentació en la que apareix el monestir de Santa Maria de Solsona en plena activitat. El primer nom amb el que coneixem el monestir és el de *domus*, o casa de Santa de Maria. Aquest edifici acollia uns quants clergues, que eren els encarregats de “salvar” les ànimes dels creients.

La primera consagració coneguda del temple, data del 19 d'octubre del 977 (Annex 1). Hi assistí el bisbe d'Urgell Guisad II, i la canònica rebé com a donació les parròquies de Solsona i Joval. D'altra banda, els documents d'aquests anys assenyalen que el domini de l'església, es trobava situada sota el castell i als afores, però sempre a prop del nucli urbà.

En el decurs del segle XI, les possessions de Santa Maria de Solsona augmentaren i s'estengueren fora del Solsonès, hi tenien incloses diverses esglésies parroquials.

La segona consagració data del 1070, i cita textualment: “és un temple famosíssim en tot el món i digníssim de tot honor (Annex 2).

El 10 de novembre de 1163 fou duta a terme la tercera consagració coneguda de Santa Maria de Solsona, corresponent al segon temple romànic (Annex 3), del qual ens queden unes parts notables. A banda de Bernat Roger d'Urgell, hi foren presents els bisbes Pere de Saragossa, Ramon de Pamplona, Pere de Vic i Guillem de Barcelona, a més de diversos nobles, entre els quals es destaca el comte Ermengol VII d'Urgell, fundador, en bona part, de la nova església. Restà des d'aleshores la segona església en importància de la diòcesi d'Urgell, i residència temporal preferida dels seus prelats.

L'any 1409, Benet XIII, creà l'abadiat, que tingué vida fins a la seva supressió l'any 1592, i la proclamació del bisbat de Solsona l'any següent.

L'edifici romànic consagrat l'any 1163, i el claustre, experimentaren nombroses reformes

i mutilacions els segles següents. Abans, però, és interessant d'assenyalar que des del primer decenni del segle XIV foren construïdes les actuals muralles de Solsona, les quals es van fer coincidir amb els absis de l'església.

Ja al final del segle XIII, el preposit Ponç de Vilaró (1265-1302), inicià l'any 1299 la construcció de la nau gòtica actual. El presbiteri, però, no va ser construït tal com és avui fins el principi del segle XVII, tot seguint, però, la pauta gòtica.

L'arquitecte C. Casals construí, l'any 1625, l'arcada del mur de ponent que tanca la catedral. Paral·lelament, fou construïda la capella de la Soledat, que posteriorment ha servit del vestidor dels canonges. També es trastocà en aquella època el campanar romànic del segle XII, del qual resten unes parts importants.

Aquestes obres contribuïren força a desfigurar l'edifici romànic del segle XII. La capella de la Mare de Déu del Claustre fou traslladada diverses vegades d'indret.

Durant el segle XVIII, la bonança econòmica experimentada esperonà a iniciar abundants reformes al temple. Sens dubte, la que més negativament afectà el conjunt romànic que encara es conservava, fou la destrucció del claustre. L'explicació que en donen els testimonis és que tenia un fort desnivell respecte a l'església -com permet comprovar la portalada encara existent-, fet que ocasionava un destorb notable. No se sap exactament la data en què fou duta a terme la destrucció del claustre romànic, però s'esdeingué molt probablement entre els anys 1739 i 1745.

A més d'aquest enderrocament del claustre, al mateix temps es va desfer l'antiga portalada romànica principal d'accés a la catedral. L'any 1780 fou substituïda per la portalada actual amb un relleu de sant Agustí en èxtasi. Uns anys abans, el 1769, s'havia acabat la porta barroca de la plaça del palau que no afectà gens les restes romàniques.

Guerres sofertes per la catedral

Als segles XIX-XX, les guerres van contribuir en el continuo desperfecte de l'església. Napoleó i la seva ambició per a ampliar el seu territori, van fer que la catedral s'incendiés l'any 1810. En resultà sobretot afectada una part de la volta gòtica -reconstruïda els anys 1833-1835, i també la capella del Claustre, el cor, l'orgue, l'altar major i altres de

secundaris van sortir malparats d'aquest incendi

També la guerra civil Espanyola (1936-1939) va maltractar, encara que amb menys incidència, l'església. Aquesta va ser utilitzada com a magatzem per al gra i també com a refugi. Un cop finalitzada la guerra, l'església va tornar a ésser destinada al culte (entre els anys 1936-1939 també s'hi féu el mercat). Més tard va ser restaurada (1951), i es posaren al descobert algunes parts de l'edifici romànic, que restaven amagades o desfigurades.

Estat actual de la Catedral de Solsona

En el seu estat actual, la catedral de Solsona és un conjunt d'edificis resultat d'un llarg procés de construccions i reconstruccions sobre el nucli inicial de la canònica del segle XI. La pràctica totalitat de les restes que avui podem identificar a la catedral de Solsona corresponen a les profundes renovacions arquitectòniques realitzades entre els anys 1161 i 1195, durant la prepositura de Bernat de Pampe.

Actualment, la Catedral de Solsona és un edifici amb planta de creu llatina. La nau longitudinal és de traça gòtica, de nau única, coberta amb volta de creueria, sostinguda per diversos nervis que s'uneixen en cinc claus. Els arcs faixons són també presents en aquesta nau i es corresponen a l'exterior amb els contraforts. Aquests, per la seva austeritat i volum, són més propis d'una etapa romànica que no gòtica, la qual cosa és típica del gòtic català.

La construcció de la nau de creuer és posterior a la del campanar. Se'n distingeixen dues parts ben diferenciades:

- la zona de l'esquerra, que correspon a l'altar de la parròquia o de la Mercè, està coberta amb una cúpula sostinguda per petxines (construïda l'any 1753)
- la part de la dreta correspon a la zona de la capella de la Verge del Claustre. Va ser construïda el 1701-1727. La seva planta és similar a una planta de creu grega, amb el transsepte d'aquesta cobert amb una cúpula sostinguda per petxines. Sobre la zona de l'altar hi trobem una altra cúpula. L'altar està decorat amb un retaule d'alabastre i construït després de la guerra civil donat que l'anterior va ser cremat durant la guerra.

Aquí podem admirar l'estàtua romànica de la Mare de Déu, i que representa una de les millors obres de tot el romànic català. Aquesta capella de la Verge del Claustre queda rematada l'any 1902 per la construcció d'estil barroquitzant, en la seva façana sud-est, del cambril.

L'actual nau gòtica de la catedral de Solsona fou construïda, doncs, en diverses fases entre el final del segle XIII i començament del XIV, i l'any 1623, en què fou contractada l'obra del presbiteri. Precisament, darrere el presbiteri hi ha les restes arquitectòniques

més ben

conservades de l'obra romànica, consistents en els tres absis semicirculars, que formaven la seva capçalera. L'absis central i l'absidiola de migjorn, d'estil romànic, es conserven en un estat acceptable, i fan les funcions de sagristia de la catedral actual.

Interiorment no es fan evidents més elements de les estructures romàniques, però sobre l'entrada a l'actual capella de la Mare de Déu del Claustre, hi ha una estança coberta amb una volta de canó apuntada, que correspon al braç meridional d'un transsepte que devia tenir l'església romànica. En aquesta estança es pot apreciar un fragment del que devia ésser la volta de la nau central, que era d'aresta, sense poder precisar si disposava o no de nervis, d'acord amb la volta conservada a la sagristia, ja esmentada.

No hi ha a Catalunya uns paral·lelismes clars amb l'arquitectura de Santa Maria de Solsona, especialment pel que fa a la seva capçalera, al seu absis central i tampoc pel que respecta a la seva planta, molt irregular i sense una estructura gaire definida.

Evolució històrica

En aquest punt faré esment de les dates que més significativament van marcar l'evolució de l'església:

-916, Una primera església. No en queda res.

-977, Una primera consagració, de la qual sols en queda el document (Veure Annex).

-1.070, Una segona consagració:

- L'acta diu que és "un temple famosíssim en tot el món i digníssim de tot honor".

- L'edifici és ja d'estil romànic, utilitza les tècniques del romànic llombard, però té la particularitat que la volta central no és de canó, sinó volta d'aresta, com es troba al sud de França.

- Els tres absis i el campanar pertanyen a aquest moment.

-1.163, una tercera consagració del temple, en temps de Bernat de Pampe:

- S'inauguren les dues naus laterals, la portalada romànica en la què es veu Sant Miquel i el drac, les escultures decoratives de les finestres del campanar,...

-1.161-1.195, Bernat de Pampe construeix el Claustre, el celler i el refectori. La portalada d'accés al Claustre, descoberta el 1.951, era de Pere de Coma. El 1.193, el bisbe de

Lleida, Gombau de Camporrells, li encomana les obres de la Seu Vella.

-1.299, el paborde Ponç de Vilaró(1.265-1.30) comença la nau gòtica, donant-se per acabada el 1.343.

-1.348, arriba la Pesta Negra amb grans mortaldats. Es nota una decadència del Monestir per la mala administració dels últims pabordes i l'absència dels abats comandataris.

-1.407, es consagra un altar major, segons un pergami trobat el 1729 al remoure l'altar.

-1.419, es documenta una primera capella a la Mare de Déu del Claustre, feta pel mercader Pere Cirera. Segons A. Llorens, era situada a l'angle més proper a la porta romànica del Claustre.

-s. XV, es construeix un sobre-claustre, amb dues galeries: una al cantó sud i l'altra a ponent.

-1.496, es fa un nou cor que constava de 40 cadires, 22 a la part superior i 18 a la part inferior.

-1.606, s'inaugura la segona capella de la Mare de Déu del Claustre, situada sota l'orgue actual. És el moment que es tapia la portalada romànica, que no es descobrirà fins el 1.951. Entre 1.622-1.625, Miquel Vidal construeix el retaule d'aquesta capella.

-1.623, important contracte entre el Capítol i el mestre de cases Claudi Casals:

- fer l'absis actual del mateix estil gòtic de la nau.

- cobrir la nau amb dos creuers ogivals, després de desfer la volta del temple romànic.

-1.623, s'obre una porta al claustre, que dona cap a fora. És la porta actual dels sanitaris.

-1.646, s'obre una porta des del claustre cap a la capella de la Soledat, que després serà el vestidor dels canonges. Un retaule de sant "Hivo" es col·loca en el portal vell del claustre.

-1.689, s'obre una finestra dels Sants Màrtirs cap els claustres, tancada amb una reixa, per poder venerar des dels claustres les relíquies dels Sants Màrtirs, Honorat i Vidal.

-1.701-1.727, construcció de la tercera capella del Claustre, enderrocant l'antiga capella de Sant Pere, fent-hi un arc de volta a nivell de la capella de la Parròquia. Amb aquestes obres es determina el transsepte actual.

-1.739-1745, destrucció del claustre romànic. Existeix una descripció de com era aquell Claustre, redactada el 1.720. De la bellesa d'aquell Claustre encara en queden mostres en el Museu Diocesà.

-1.753, el bisbe Mezquia basteix la capella de la Mercè, erigint-la en Parròquia. És l'únic altar barroc que ha quedat després de les diferents destruccions que ha sofert la catedral.

-1.769, construcció de la porta barroca de la catedral, situada a la porta de Palau.

-1.780, construcció de la porta neoclàssica lateral, amb un relleu de Sant Agustí en èxtasi.

-1.776-1.792, el mestre de cases Francesc Pons construeix el Palau Episcopal, en temps del bisbe Lasala.

-1.810, les tropes de Napoleó incendien la catedral.

-1.833-1.835, es reconstruïda una part de la volta gòtica que havia caigut en l'incendi del 1.810.

-1.843, després de la primera guerra Carlina, en què la ciutat va quedar molt derruïda, s'entra en una època de recuperació: es construeix un nou cor.

-1.851, el Concordat suprimeix el bisbat de Solsona. S'inicien esforços de recuperació fins que el 1.895 es nomena al sr. Ramon Riu com a bisbe Administrador Apostòlic de Solsona.

-1.853, s'estrena l'orgue actual, fabricat per Gaietà Viladebó.

-1.896, es crea el Museu Diocesà i un any després, dins l'ambient de recuperació del bisbat, s'inaugura el Seminari Menor al turó de Sant Magí, de formes neo-gòtiques.

-1.928, Puig i Cadafalch projecta el baldaquí que cobreix l'altar de la Mare de Déu del Claustre.

-1.931, la catedral és declarada Monument d'interès historicoartístic.

-1.936-39, a conseqüència de la Guerra Civil es destrueix bona part de la Catedral a la vegada es converteix en un mercat públic. Es salva l'orgue i l'altar de la Mercè.

-1.951, restauració de la Catedral, duta a terme per Regions Devastades, amb els arquitectes Clavera de Lleida i el diocesà Puig Boada.

-1.956, Coronació de la Mare de Déu del Claustre.

-1.982-3, inauguració de les oficines de la cúria i soterranis del Palau Episcopal, i el museu diocesà i comarcal, projectat pels arquitectes Antonio i Ramon Padullés.

-1.987, l'arquitecte Ramon Padullés fa el projecte de restauració del campanar i dels claustres.

-1990,1993 diverses restauracions: Capella de la Mare de Déu del Claustre, del cancell, dels florons del Palau Episcopal, façana de la porta de Sant Agustí, cúpula del Cambril de la Mare de Déu del Claustre.

-1995 Inici de les obres de restauració del Campanar.

-1999 Restauració de la façana de l'Assumpció.

- 2000 Restauració dels absis, les cobertes i els claustres.

D – ESTUDI DE L'ORNAMENTACIÓ ROMÀNICA DE LA CATEDRAL

D.0.- INTRODUCCIÓ I PLÀNOLS DE SITUACIÓ

D.0.- INTRODUCCIÓ I PLÀNOLS DE SITUACIÓ

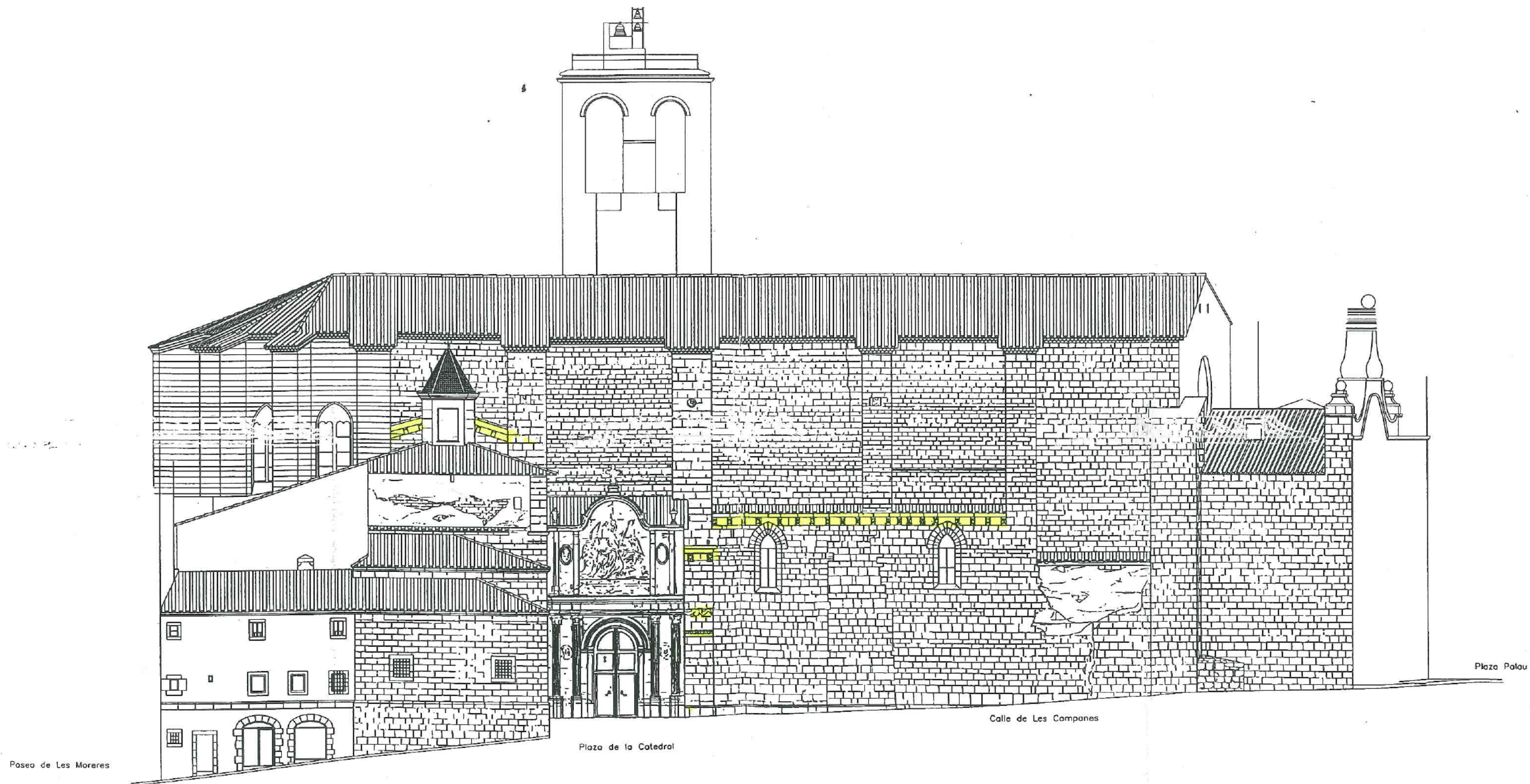
L'escultura romànica de Santa Maria és un dels conjunts romànics més importants de la Catalunya medieval. La complexitat estilística dels diversos conjunts, la força i la varietat iconogràfica de moltes parts de l'escultura, les polèmiques sobre la cronologia i les dificultats de restitució de cada fragment han fet que poca gent hagués fet un estudi complet d'aquesta escultura romànica. Tota l'escultura romànica de la catedral es creu que va ser realitzada durant la segona meitat del segle XII i el segle XIII.

Actualment es troba molt dispersa i, en part, d'accés difícil, la qual cosa no ha facilitat gaire el seu estudi.

L'escultura monumental està situada principalment a la capçalera de l'edifici, formada pels capitells de les finestres dels absis i pels situats a l'interior del temple. A aquesta decoració cal afegir les mènsules conservades a les façanes nord i sud que seran l'objecte primordial del meu estudi detallat, de l'autèntic treball de recerca, donat que no he trobat cap mena d'informació gràfica ni escrita al respecte.

Un altre punt on podem observar vestigis romànics és en les finestres del campanar i en el rossetó del monestir (actualment és la capella dels Sants Màrtirs).

Al claustre, a més dels nombrosos capitells que es conserven al Museu Diocesà, són encara més importants els elements següents: la Portalada d'accés a l'església de Sta. Maria, la finestra geminada del seu costat i com a peça capdal de l'escultura del romànic català la imatge de la Mare de Déu del Claustre. Totes aquestes obres han estat ja molt estudiades i descrites per molts i bons autors, per tant, jo només en faré un petit esment en l'apartat corresponent al claustre.

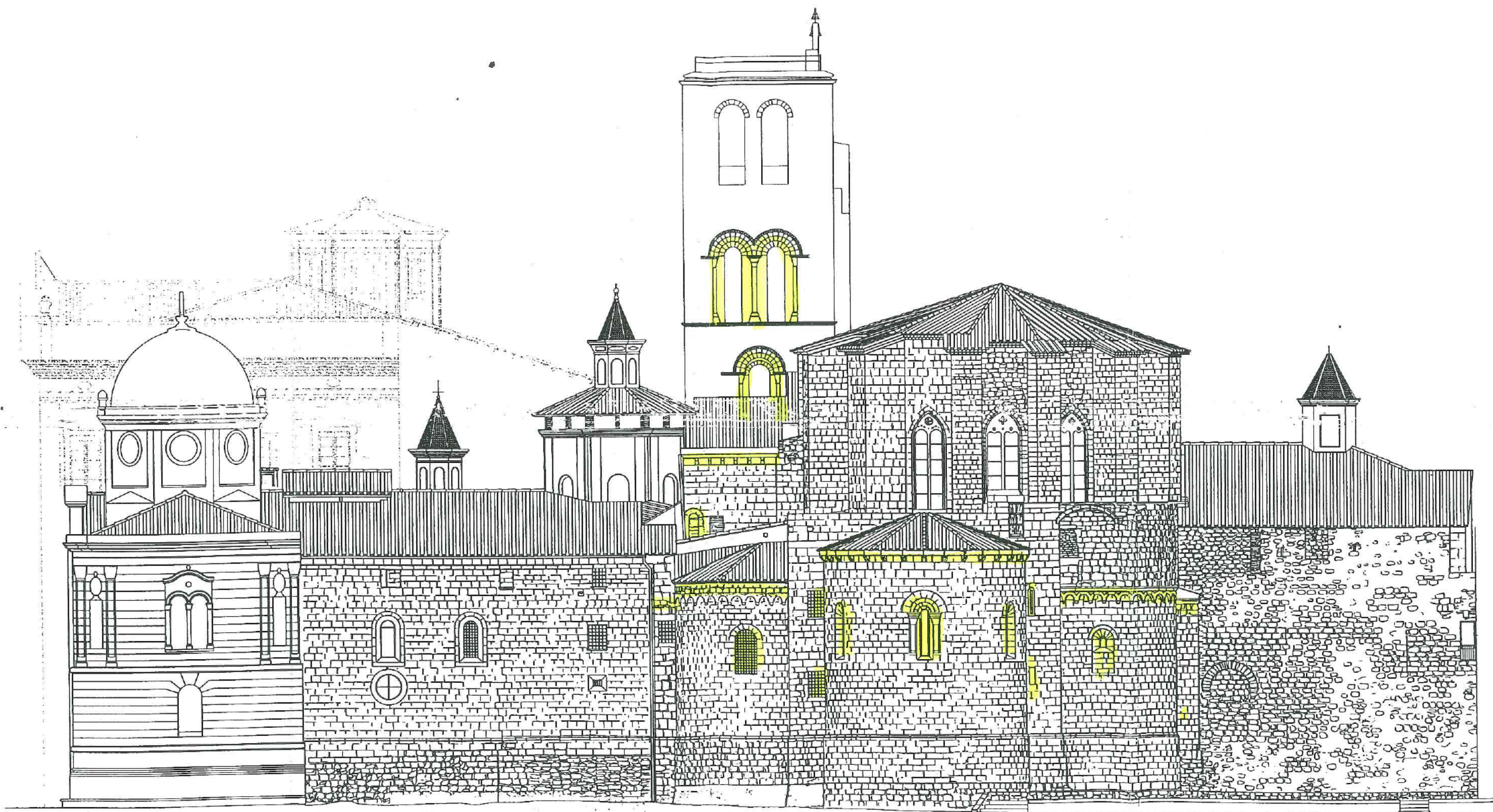
Façana Nord (porta de St. Agustí)

Ornamentació romànica

Façana Sud (Vall Calent)

Ornamentació romànica

Façana Est (Passeig de les Moreres)

Ornamentació romànica

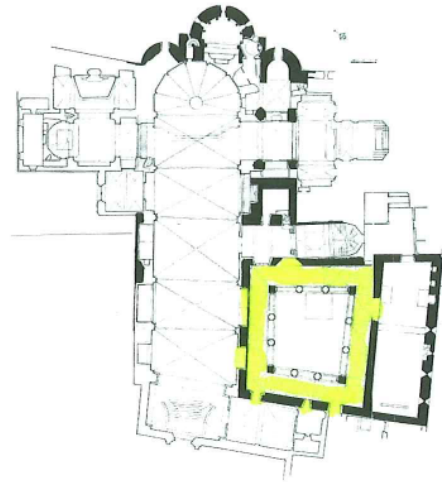
D.1.- CLAUSTRE DE SANTA MARIA

D.1.- CLAUSTRE DE SANTA MARIA

El Claustre és una de les parts més importants i més significatives del conjunt del monestir romànic.

La seva planta quadrada i els porxos actuals es componen de tres grans arcs d'estil neoclàssic (i no barroc com hi posa en alguns llibres). Aquests claustres estan coberts amb volta de canó de

pedra, i situats, tal i com es pot veure en els plànols adjunts, tocant a la nau central per la façana sud.

Abans de la construcció del claustre, hi havia l'església i el Monestir a diferent nivell. L'església de Sta. Maria es va construir al nivell de la plaça de la catedral, per l'accés de Sant Agustí i, en canvi, el Monestir es va construir per la façana sud, al nivell del Vall Calent i, per la façana Nord, al nivell d'un camp que corresponia, més o menys, a l'actual Plaça Palau (Les restes de la unió del mur de marge d'aquest camp amb la base del campanar encara es poden veure en l'actualitat sobre la façana oest).

Quan es planteja la construcció del claustre romànic, probablement sorgeix el problema de decidir a quin nivell s'ha de construir. Durant les obres actuals de restauració de la catedral, s'ha pogut constatar que els quatre pilars dels angles del claustre van ser construïts des del nivell més profund, ho sigui des del nivell de l'església de Santa Maria. Probablement, la resta del porxo claustral estava assentat sobre aquest mateix nivell, doncs així ho manifesta la fonamentació que s'ha localitzat en aquest indret.

Actualment, tal i com es representa en la documentació gràfica adjunta, es pot observar que del claustre romànic només hi queden les parets exteriors del mateix, els quatre pilars de les cantonades i la volta romànica. Evidentment i per acabar de situar cal dir que el mur de la façana sud del Claustre és el que correspon a la paret nord del Monestir.

En la façana de llevant d'aquests claustres és on hi podem veure la portalada d'accés a l'església de Sta. Maria i, al seu costat, els vestigis de la finestra geminada, ambdues

profusament decorades

. En aquesta mateixa façana, durant les obres de restauració abans esmentades, s'han pogut trobar altres obertures sense ornamentacions per la part posterior d'aquest mur, i que formaven part d'un habitacle d'accés previ a l'església, cobert amb una volta apuntada anterior a la construcció dels claustres.

Fa pocs mesos, sobre aquest mur, o sigui a la façana oest de la segona capella de la Mare de Déu del Claustre, (a l'alçada d'on està situada la manxa de l'orgue), es va posar al descobert aquesta volta i dues finestres anteriors a la volta de canó dels claustres romànics. Podria ser de l'època de la portalada d'accés de l'església de Sta. Maria i de la finestra doble (geminada) que hi ha al seu costat.

A la façana nord també s'ha trobat una petita obertura, sense cap ornamentació, que donava a l'exterior de l'església de Santa Maria.

Durant aquestes últimes obres de restauració s'ha descobert també una obertura de proporcions i forma semblants a la porta d'accés a l'església, però a la façana oest d'aquest claustre. Cal dir, però, que la seva ornamentació no és comparable a la que coneixíem fins ara. Això potser vol dir que és de construcció molt posterior, amb molt poc pressupost i que probablement donava accés a una altra dependència del Monestir (el que després es documentarà com a botiga de gra, al 1732).

Torno a incidir en el fet que el claustre que podem veure actualment, no és el claustre romànic original, sinó una posterior modificació d'aquest en l'etapa neoclàssica. El nivell original del terra fou rebaixat, mentre que la planta no fou modificada. La volta de canó, amb nervis de reforç als extrems, encara es conserva sobre les voltes d'estil neoclàssic.

L'ESTÀTUA DE LA MARE DE DÉU DEL CLAUSTRE

L'escultura de la Mare de Déu del Claustre és l'obra més important en pedra de l'art romànic català. La Verge apareix en posició frontal, asseguda en una trona, coberta amb un mantell profusament decorat i uns vestits amples. Sobre el genoll esquerre, el Nen, es troba en una posició, no de front com la mare, sinó entregirada. Als peus de Maria hi ha dos monstres aixafats amb uns caps meitat d'animal, meitat humans, símbols del mal.

Sembla que l'autoria de l'obra és de l'escola toulouseana, del cercle de Gilibert, ja que la qualitat en l'execució de l'obra és molt semblant. Ara bé, també se sap que l'estàtua va ser esculpida aquí, perquè el tipus de pedra de què està feta és la que es troba pels voltants de Solsona.

PORTALADA DE SANTA MARIA

La Portalada de Santa Maria és una de les peces més rellevants de tot el conjunt romànic de l'església de Santa Maria, i fins i tot m'atreviria a dir que és troba entre les millors de l'arquitectura romànica Catalana. La descripció detallada d'aquesta portalada em portaria, segurament, a un nou treball de recerca específic, però, donada la seva importància, vull deixar-ne constància escrita.

Com he dit anteriorment, es troba al mur de tancament de la porxada de llevant dels claustres romànics i era la porta principal d'accés a l'església. Aquesta està profusament decorada amb 14 arquivoltes en degradació recolzades sobre vuit columnes per banda amb els capitells i bases corresponents.

Aquestes arquivoltes estan decorades amb diferents motius florals i la gran majoria amb formes geomètriques creuades entre si formant cenefes. Però potser el motiu que crida més l'atenció és el de diversos motius florals, no repetitius, encerclats per una cinta en forma de cors. Tots aquests motius estan esculpits minuciosament, tal i com es pot apreciar en les fotografies de detall que adjunto.

Els capitells i l'àbac de les columnes adosades que sostenen les arquivoltes de la portalada estan també molt decorats. Els motius que embelleixen aquests capitells són molt variats i van des del motiu vegetal de diferents tipus, fins el geomètric i alguna figuració.

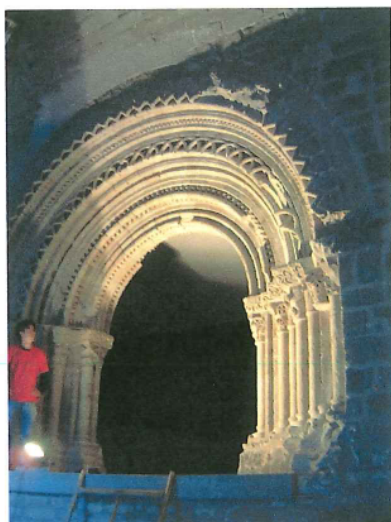
El fust de les columnes és llis. He de dir que les columnes que estan unides al bloc de la portalada són d'una sola peça, mentre que les que van ser fetes d'un altre bloc de pedra estan dividides en quatre tambors.

Les bases de les columnes estan força deteriorades i això fa que no es pugui saber els pocs motius de la seva decoració.

En l'últim capitell de la part dreta de la portalada hi ha esculpida la figura d'un àngel. Un àngel que devia guardar l'entrada a l'antiga església. S'ha de destacar amb quina precissió i quin detall està realitzada la figura, encara que actualment es trobi en part destruïda. El podem veure en les dues fotografies detallades (costat esquerre i costat dret) que a continuació introdueixo.

PORTA
d'accés a
l'ESGLÈSIA DE SANTA MARIA
CAPITELLS dreta

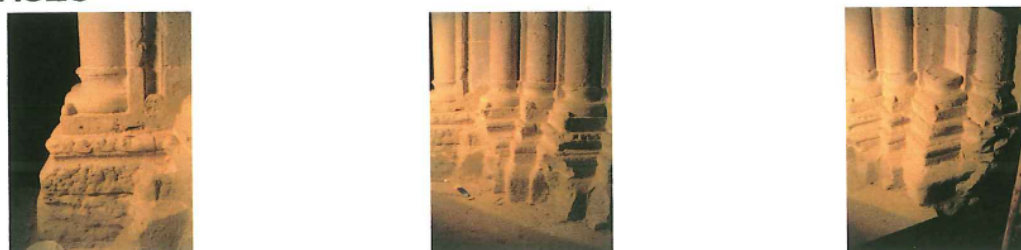
CAPITELLS
Visió lateral

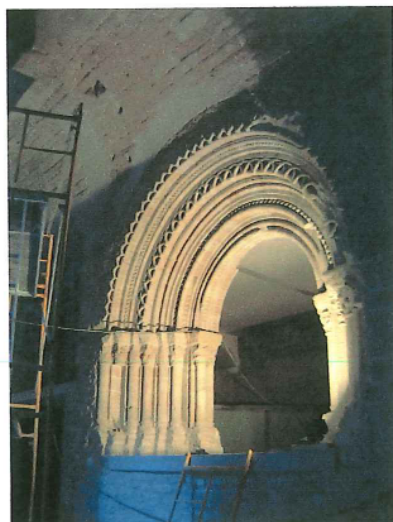
Visió frontal

BASES

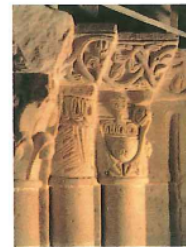
PORTA
d'accés a
L'ESGLÈSIA DE SANTA MARIA
CAPITELLS esquerra

CAPITELLS
Visió lateral

Visió frontal

BASES

FINESTRA GEMINADA

Aquest finestral doble, situat a la part superior dreta de la portalada de Santa Maria, es troba força deteriorat, tot i que encara hi podem observar elements ornamentals de qualitat.

En el moment de la seva construcció, aquesta finestra constava de dos arcs de mig punt en la seva part superior. En el punt en que els dos arcs s'ajunten, neixia una columna que dividia en dos parts simètriques la finestra. En els laterals de la finestra s'eregien també dues columnes. Totes aquestes columnes devien estar molt decorades, ja que encara es conserven petits detalls que així ens ho indiquen. Actualment però, les tres columnes de la finestra han estat reconstruïdes amb materials i tècniques completament diferents als originals, de tal manera que no sigui possible de confondre l'original amb la reconstrucció. Els motius ornamentals de les voltes són similars als descrits a la portalada, és a dir, elements geomètrics i cenefes.

Segons el Dr. Llorens, que es una de les persones que més ha estudiat la catedral en els últims temps, la columna central de la finestra és la que es troba en el Museu Diocesà, i que es correspon a aquest dibuix. Això però, no deixa de ser una hipòtesi que encara avui no s'ha pogut demostrar.

ROSETÓ del MONESTIR

actual CAPELLA DELS SANTS MÀRTIRS

Al cantó meridional del claustre, es conserven algunes de les construccions de l'antic conjunt de l'església. D'aquestes, la més important, sens dubte, és l'actual capella dels Sants Màrtirs: es tracta d'una gran sala rectangular coberta amb volta de canó apuntada i que corresponia a l'antic refectori del monestir. Aquesta sala corresponia al nivell dels antics claustres des d'on s'hi tenia accés. A la façana de llevant d'aquesta dependència encara hi podem veure el rosetó.

Al pis inferior de la capella dels Sants Màrtirs hi havia els estables, que actualment és una sala d'ús polivalent, coberta amb volta de canó. A la façana sud hi ha obert un portal amb un arc de grans dovelles. Per sobre la capella hi fou afegit un pis, al mateix moment, potser, en què fou afegit un altre pis al claustre, consistent en una sala coberta amb un embigat de fusta sobre arcs apuntats, que s'utilitzava com a dormitori del monestir. Totes les possibles obertures que existien sobre la façana sud d'aquest monestir van quedar destruïdes al afegir-s'hi al damunt el palau episcopal actual.

El rossetó, com és habitual, és de forma circular, formant diferents motlures concèntriques molt deteriorades sobre tot en la part exterior, i sense cap decoració escultòrica visible actualment.

Els únics elements ornamentals que podem destacar d'aquest rossetó són els gravats en baix relleu i sobre superfícies planes que queden entre quatre semicercles situats al interior del rossetó. Aquests representen un lleó en la seva part dreta, una au (àguila) a l'altra banda i una figura geomètrica circular que podria representar un sol en la part superior central.

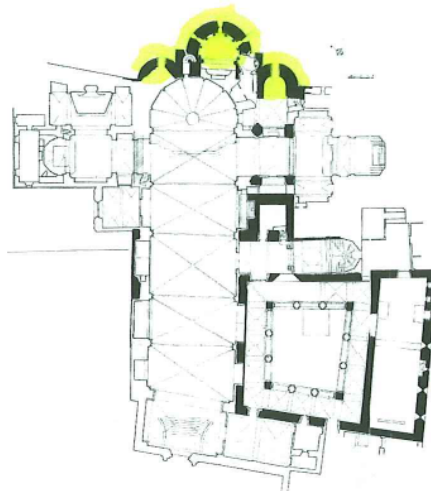
Actualment el rossetó està acabat amb un vitrall fet recentment, amb motius vegetals dibuixats en el centre, i subdividit per una creu de morter amb incrustacions de vidre.

D.2.- ABSIS DE LA CAPÇALERA

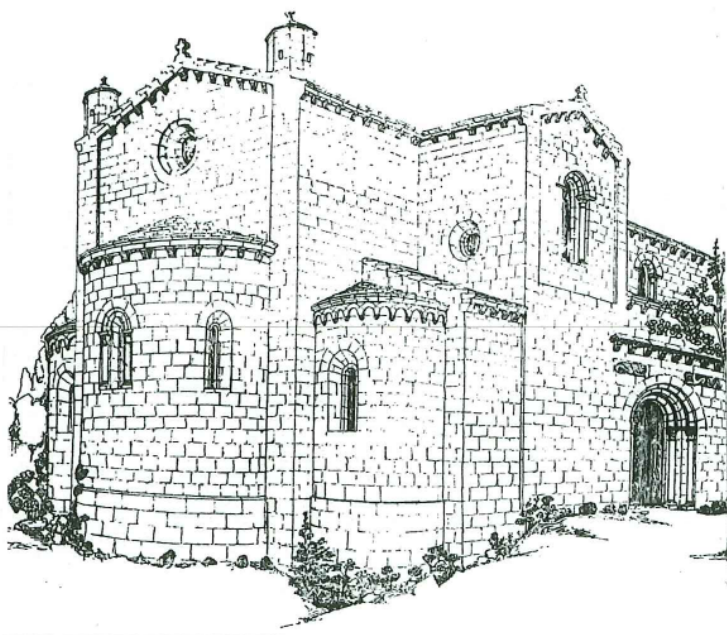
D.2.- ABSIS DE LA CAPÇALERA

L'església de Sta. Maria romànica queda acabada per la façana de llevant amb tres absis semicirculars, un de central i dos de menors, un a cada banda. Entre els tres absis hi ha uns cossos rectangulars que recullen les dues escales de cargol en el seu interior per accedir des de la planta a les cobertes.

En l'absis més gran hi ha tres finestres, el central amb dues columnes rematades amb un arc de mig punt, i les altres dues sense cap mena d'ornamentació. A la part superior hi ha tot un seguit de mènsules que subjecten el remat de pedra que formava la coberta de lloses. Els motius de decoració de les mènsules venen descrites a continuació en caire general.

Les dues absidioles laterals tan sols disposen d'una sola finestra i tot un seguit d'arcs menors a la part superior, subjectats per petites mènsules decorades. En l'actualitat, però, tan sols se'n conserven a l'absidiola de tramuntana, dues amb una simplificació de cares humanes.

Entre l'absis central i l'absidiola de migjorn, i per sobre del nivell de les mènsules, n'hi ha dues més sobre aquest cos rectangular, en forma de cap d'animal de la família dels felins.

MÈNSULA 1, absis central

Descripció bàsica: es tracta d'una mènsula amb motius florals i que guarden una simetria perfecta. La mènsula es travessada verticalment per un tronc central on a banda i banda d'aquest sorgeixen un ventall de fulles que se superposen. També trobarem un petit fruit o brot a la base d'una de les primeres fulles.

Interpretació personal: l'única apreciació que puc fer-hi és que podria representar els fruits de la collita, una peça primordial per a la supervivència de l'època.

MÈNSULA 2, absis central

Descripció bàsica: és decorada, igual que el núm.1, amb motius vegetals. Té una disposició simètrica; un tronc situat a la part central de la mènsula i dos més situats als dos laterals d'aquesta. Cada tronc conté quatre grups de fulles, cadascun d'ells forma una rodona concèntrica.

Interpretació personal: direm que simplement representa un motiu vegetal amb intenció purament ornamental.

MÈNSULA 3-5-8, absis central

Descripció bàsica: motiu floral. És una fulla única molt grossa i es troba blegada endavant. Té un nervi central força pronunciat i els costats de la fulla estan dentats, però tot i així arrodonits.

Interpretació personal: element escultòric purament ornamental.

MÈNSULA 4, absis central

Descripció bàsica: clarament ens trobem davant de la figura d'una pinya. Cal esmentar, però, que aquesta mènsula és una reproducció de l'original, feta amb formigó i molt simplificada, i va ser realitzada en una rehabilitació relativament recent.

senzillament decorativa.

Interpretació personal: la seva funció devia de ser

MÈNSULA 6, absis central

Descripció bàsica: aquesta mènsula representa la figura d'un lleó amb la boca oberta, ensenyant uns grans ullals. Està amb les quatre potes tirades endarrere.

Interpretació personal: la figura del lleó és símbol de fortalesa i de protecció.

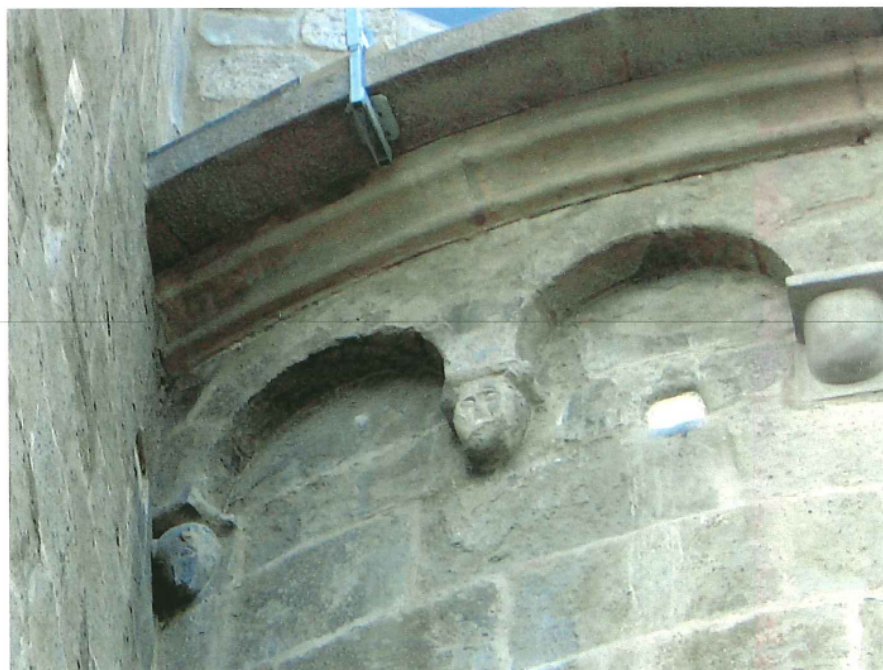
MÈNSULA 7-9, absis central

Descripció bàsica: es representa una au, segurament una perdiu, que és molt comuna en aquestes terres. A darrera d'aquesta figura i veiem alguns motius vegetals per acabar de rematar la mènsula.

Interpretació personal: podria representar la caça, l'aliment tant necessari en el moment en què fou esculpida

la mènsula.

Absis romànics

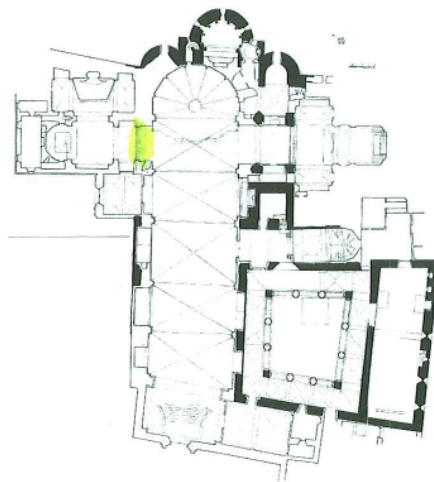

D.3.- CREUERS NORD I SUD

CREUER FAÇANA NORD

Les úniques restes romàniques del creuer nord són tan sols les de la façana, i consisteixen en un finestral amagat dins l'espai de sota coberta de la capella de la Mercè i, per altra banda, les mènsules del remat de coberta, que sobresurten per damunt de les teules de la capella de la parròquia.

Aquest finestral romànic es d'una sola obertura amb dues columnes laterals que havien estat decorades amb dos capitells inexistents actualment, on es recolzava un arc de mig punt amb arquivoltes sense decoració.

MÈNSULES 1 i 5

Descripció bàsica: aquestes dues mènsules es troben força deteriorades. Tot això encara podem interpretar que es tracta de dues figures felines en una posició corbada i subjectant quelcom a la boca.

Interpretació personal: la figura d'un animal poderós, com un tigre o un lleó, ajudava a crear un respecte cap a l'església en la població fidel.

MÈNSULA 2

Descripció bàsica: La segona mènsula és un personatge que està tocant un estri semblant a una trompeta. És idèntica a les que hi ha en aquesta mateixa façana nord a nivell de l'accés a Sta. Maria.

Interpretació personal: la figura pot representar a algú proper a l'església que anuncia una nova o avisa d'un perill.

MÈNSULA 3 i 6

Descripció bàsica: representen una figura humana cap per avall amb les cames estranyament col·locades. Podrien representar figures demoníques, però el seu mal estat de conservació m'impedeix filar més prim.

Interpretació personal: no puc fer-ne una interpretació prou realista.

MÈNSULA 4

Descripció bàsica: es tracta d'una figura humana vestida amb una túnica, coronada amb un barret semblant a una mitra, i que es troba asseguda en una trona majestuosa. Amb una mà se subjecta la mandíbula en posició de reflexió.

Interpretació personal: es podria tractar de la figura idealitzada d'un monjo, abat o membre destacat de la comunitat eclesiàstica.

MÈNSULA 7

Descripció bàsica: la setena mènsula és una figura monstruosa amb banyes, asseguda amb les cames obertes i completament nua. Té una boca molt gran, plena de dents i, amb les dues mans, s'hi apropa quelcom per a menjar.

Interpretació personal: com tantes altres figures amb banyes, direm que podria representar al dimoni, i que devia servir per a atemorir el poble analfabet de l'època.

MENSULES CREUER

Façana Nord

Mensula 1 Mensula 2

Mensula 3 Mensula 4

Mensula 5 Mensula 6

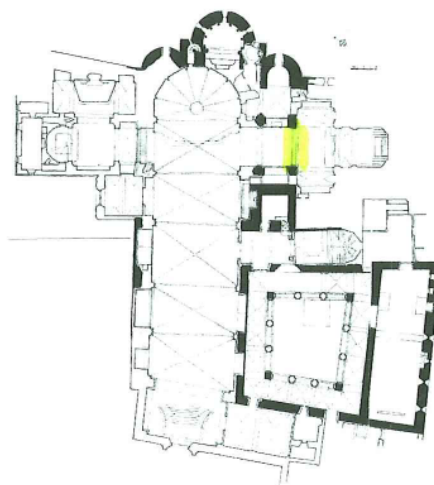

Mensula 7

CREUER FAÇANA SUD

En la part més alta de l'església de Sta. Maria, per davant del campanar, avui en dia encara es pot veure una part del creuer que no va ser enderrocat en el moment d'adaptar aquesta església a la nau gòtica.

Aquesta part, tal i com s'ha explicat anteriorment, va estar construïda amb posterioritat al campanar, doncs en l'aresta sud-est del mateix hi apareix una columna decorada i també un finestral en la mateixa façana est, a menys d'un metre de la paret actual del creuer romànic.

En les obres de restauració que s'estan portant a terme en aquest moment, s'ha redescobert dos capitells i dues columnes, adornats tots ells amb motius vegetals i que corresponien als punts d'intersecció entre la nau central i el creuer de la façana sud. A la cantonada interior de llevant hi podem observar també una petita columna sense gaire decoració.

Al seu damunt hi ha la cornisa sobre la que es recolza la volta de canó apuntada i, per una altra banda, podem veure uns tres metres de volta amb dos nervis de la nau central.

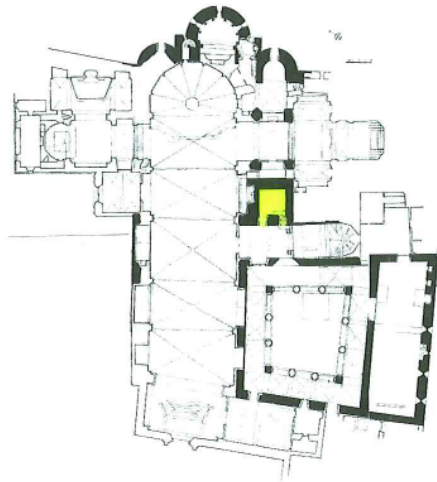
Exteriorment, en l'actualitat encara es pot observar les restes de les lloses de l'antiga coberta. Amb la construcció del cimbori de la capella de la Mare de Déu del Claustre es va enderrocar la façana sud d'aquest creuer.

D.4.- CAMPANAR

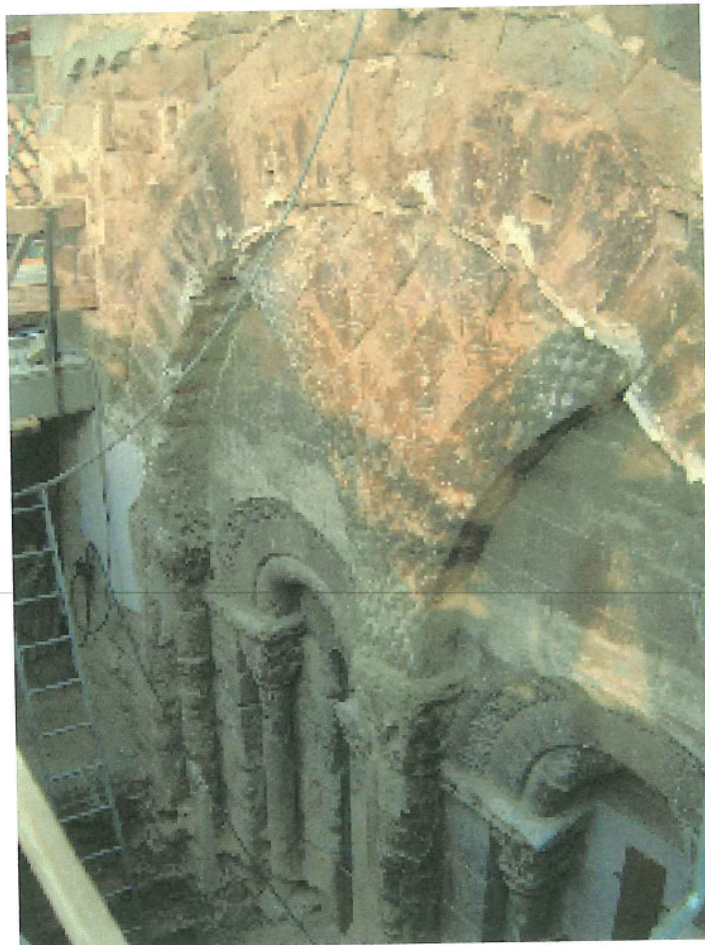
El Campanar

El campanar consta d'un primer nivell, cobert amb una cúpula i amb una escala interior, la qual forma un passadís entre dos murs. La finestra meridional d'aquest nivell, és doble i molt ornamentada amb arquivoltes i columnes, en canvi, la del cantó de llevant és bastant senzilla.

S'accedeix al nivell superior per una escala de cargol adossada al mur, en la qual es pot apreciar unes marques de picapedrer, la qual constitueix la continuació de l'escala al nivell inferior. En aquest nivell, les finestres obertes a cada façana són d'una sola obertura, ornamentada exteriorment amb columnes.

El tercer nivell, últim del campanar original, consta de finestres dobles, ornamentades amb columnes i arquivoltes. Cada pis ha estat indicat exteriorment per una senzilla

motllura, la qual és l'única ornamentació que disposa el campanar.

El campanar de Solsona és un element singular dins el context de l'arquitectura catalana.

S'escapa totalment de l'ornamentació dels campanars llombards, i s'escapa també d'altres campanars catalans del seu temps, com el desaparegut de Santa Maria de Besalú.

En canvi, els sistemes ornamentals de les finestres del campanar de Solsona es poden

relacionar amb campanars del nord dels Pirineus, entre els quals es pot comptar el de Sant Serni de Tolosa.

CAMPANAR

FINESTRAL DOBLE Arcada dreta

CAPITELL esquerre

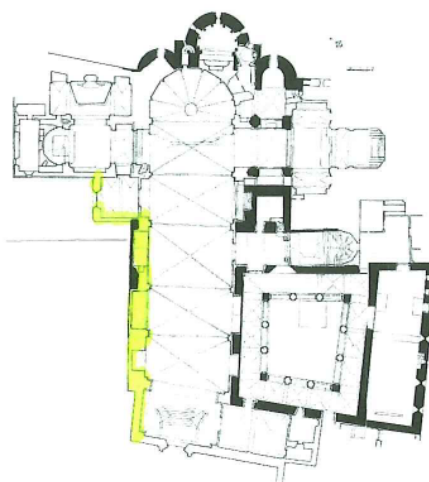
CAPITELL dret

D.5.- ESTUDI EN DETALL DE LA FAÇANA NORD

D.5.- ESTUDI EN DETALL DE LA FAÇANA NORD

A la façana nord de la Catedral hi trobem 21 mènsules, la major part d'elles, com es pot veure en les fotografies adjuntes, es troben en un bon estat de conservació. La majoria d'elles estan esculpides en pedra arenisca, totes menys aquelles que han estat restaurades amb morter.

Començo la descripció i interpretació de totes i cadascuna de les mènsules d'aquesta façana, numerant-les d'esquerra a dreta.

MÈNSULA 1

Descripció bàsica: es un motiu ornamental que segueix una sanefa de cordes entrelligades. Les suposades cordes, estan bastant treballades.

Interpretació personal: després d'haver consultat a Ernest Iglesias, mariner i patró de vaixell, semblava que es podria tractar d'un "nus barrilet", nus mariner que tant sols serveix per a teixir, per a fer alfombres. Però, consultant al llibre de la Catalunya Romànica, vaig trobar uns relleus exactament iguals, situats a la Catedral Romànica de Vic. Aquest llibre no dóna més importància al relleu que la de ser un motiu purament ornamental.

MÈNSULA 2

Descripció bàsica: es clarament una figura humana, tot i que està molt deteriorada, sobretot en les parts de la cara, dels braços i dels peus. Té els braços mig alçats, i sembla que podria tenir les cames bastant obertes.

Interpretació personal: Degut al seu mal estat de conservació, no podem filar gaire

prim, però si que podem intuir un element darrera el cos de la figura. Un element que molt probablement fossin unes ales, cosa que ens indicaria que la figura era un àngel.

MÈNSULA 3

Descripció bàsica: aquest relleu representa una cara de caire humà, encara que algun dels seus elements així no ho indiquin.

Compta amb una boca no gaire grossa, que amaga unes dents quadrades. De la boca li brollen dos elements allargats que li puguen per cada costat de la cara, i, just més amunt de les orelles, formen dos tirabuixons per acabar unint-se a sobre el front formant el que podria haver estat una banya inclinada endavant.

El nas està força deteriorat, però encara es pot endevinar que era gros, amb els orificis nasals bastant separats i grossos. Això podria indicar que era una persona d'ascendència africana.

Al pòmul esquerre, veiem un petit adorn floral en forma de quatre fulles superposades al llarg de la cara. Es podria tractar d'un petit tatuatge a la pell, simplement per embellir.

Els ulls són molt marcats, grossos i ametllats. Això i els cabells molt arrissats reforcen encara més la teoria de que sigui una persona de color, de procedència africana.

Interpretació personal: els dos elements que li surten de la boca els podem interpretar de dos(o més) maneres: primerament, que representés un ésser amb llengua bífida. Un ésser de caràcter mitològic.

La segona opció és la de que siguin dues serps el que li brolla de la boca, ja que a sota del nas i molt a prop d'on surten les dues cues, hi ha un element que recorda el cascavell que tenen alguns tipus de serp. Aquesta teoria es veu reforçada pel fet que en aquella època, a la gent pecadora, se la representava amb serps que els surten de la boca.

MÈNSULA 4

Descripció bàsica: es tracta de la figura d'un home molt cecat, en una posició ferma. Porta una espasa al costat esquerre, cosa que ens indica que era un soldat. L'espasa se li aguanta amb una espècie de cinturó.

També porta unes faldilles que li arriben fins als genolls. Els peus els porta coberts amb algun tipus de sabata.

No podem apreciar, però, el seu rostre, ja que es troba

totalment destruït.

Interpretació personal: podria ser un signe de protecció cap a l'església, per a intimidar als plebeus.

MÈNSULA 5

Descripció bàsica: figura presumiblement humana, sense que hi puguem interpretar res més que un braç estirat lateralment i les dues cames en la mateixa direcció.

Interpretació personal: no trobo explicació prou fonamentada.

MÈNSULA 6

Descripció bàsica: figura humana oberta de braços i cames. No està gaire treballada, sinó que sembla ben bé una figura purament decorativa, per omplir.

Interpretació personal: no hi trobo cap explicació raonable.

MÈNSULA 7

Descripció bàsica: aquesta mensula ens mostra una figura que podria ser humana, assentada amb les cames molt doblegades, amb els colzes arropenjats als genolls, i amb les dues mans aguantant-li la cara. Aquesta, però, no sembla pas humana, sinó més aviat la cara d'una cabra, ja que li surten dues banyes cargolades de la front.

Interpretació personal: podria ser que representés la figura del dimoni, molt utilitzada en l'àmbit religiós de l'època per a espantar i fer obeir als creients.

MÈNSULA 8

Descripció bàsica: figura humana tocant un instrument, probablement un corn o tipus de trompeta de l'època. És una figura bastant treballada, sobretot en una de les mans del trompetista, amb cada un dels cinc dits perfectament marcats, i en els plecs de les seves faldilles.

També hi podem observar unes sabates molt semblants a les de la mensula núm.4, cosa que em porta a pensar que podrien ésser del mateix autor.

Interpretació personal: penso que representa un persona de l'àmbit religiós que anuncia alguna nova, o per altra banda que avisa d'algun perill proper per a l'església.

MÈNSULA 9

Descripció bàsica: es tracta d'una figura humana jacent, amb les dues mans agafant el seu peu esquerre. Podem apreciar un element sobre del cap, que podria ser un barret. Per darrera l'esquena li surten unes fulles primes recargolades en el seu extrem. Una de les mans, l'esquerra,

sembla com si estigués netejant una sabata, fregant-la.

Interpretació personal: podríem dir, sense gaire seguretat, que es podria tractar d'una figura que representés al gremi de sabaters, una espècie d'homenatge a la figura del sabater.

MÈNSULA 10

Descripció bàsica: en gran part decorada amb motius vegetals, sense que puguem apreciar cap més element decoratiu ja que es troba en un mal estat de conservació.

Interpretació personal: com he dit anteriorment, el mal estat en el que es troba la mènula em fa impossible d'extreure cap tipus de conclusió que no sigui la de que és un element purament decoratiu.

MÈNSULA 11

Descripció bàsica: àngel sedent: aquesta és una de les mènules en més bon estat de conservació. Es tracta d'un cos humà, sedent amb les cames molt doblegades recolzant-hi els braços, que alhora aguanten el cap. Podem observar clarament l'existència de les dues ales que li surten de darrera l'esquena, força treballades.

Interpretació personal: podríem dir que es tracta d'una figura religiosa pensant, reflexionant.

MÈNSULA 12

Descripció bàsica: és molt semblant a la mènula núm. 9, és a dir, figura humana assentada agafant-se el peu esquerre amb les dues mans. Tot i això, aquesta està més ben treballada i més ben conservada, hi podem observar un element a la mà dreta, que podria ser un raspall fregant la sabata.

Interpretació personal: així com en la mènsula núm. 9, direm que podria representar el gremi dels sabaters.

MÈNSULA 13

Descripció bàsica: primerament, haurem de dir que aquesta mènsula es troba en molt mal estat de conservació. Podem veure clarament que hi falten algunes parts que de segur ens ajudarien a fer una descripció més detallada. Tot i així encara podem apreciar que la figura principal havia de ser un àngel, o ésser alat, ja que les ales encara es poden veure clarament. Està força treballada i detallada.

Interpretació personal: com en tantes d'altres mènsules alades, direm que representen figures fantàstiques de caràcter religiós.

MÈNSULA 14

Descripció bàsica: hi podem veure interpretada una cara d'algun ésser de caràcter mitològic: ulls ametllats i molt grossos, boca grossa, llavis molsuts i cabells arrissats. Sembla com si portés dos trenes que li surten de darrera al cap i puguen cap a munt. De la boca li surten també dos elements que, degut al seu mal estat de conservació, no podem identificar.

Interpretació personal: aquests éssers de caràcter mitològic eren esculpits normalment amb una funció didàctica, perquè el poble aprengué la religió d'una manera visual, sempre molt més fàcil d'entendre.

MÈNSULA 15

Descripció bàsica: aquesta mènsula és molt semblant a la núm. 7. Ens mostra una figura que podria ser humana, assentada amb les cames molt doblegades, amb els colzes

recolzats als genolls, i amb les dues mans aguantant-li la cara. Aquesta, però, no sembla pas humana, sinó més aviat la cara d'una cabra, ja que li surten dues banyes cargolades de la front.

Interpretació personal: podria ser que representés la figura del dimoni, molt utilitzada en l'àmbit religiós de l'època per a espantar i fer obeir als creients.

MÈNSULA 16

Descripció bàsica: la mala conservació de la mènsula no em permet fer-ne una descripció coherent.

Interpretació personal: tampoc, és clar, puc extreure'n una interpretació verídica.

MÈNSULA 17

Descripció bàsica: curiosament, aquesta mènsula és molt semblant a la núm. 8, però amb la cama dreta agenollada i sense faldilles, i a més, orientada cap a l'altre costat. Podem dir que és una figura humana tocant un instrument, probablement un corn o tipus de trompeta de l'època. És una figura, però, menys treballada que la núm. 8. Tampoc porta les sabates tant ben treballades com les de la figura núm. 8. Tot això ens porta a pensar que es

tracta del mateix motiu però amb diferent autor.

Interpretació personal: igual que en la mènsula núm. 8, direm que representa a una persona de l'àmbit religiós que anuncia alguna nova o, per altra banda, que avisa d'algun perill proper per a l'església.

MÈNSULA 18

Descripció bàsica: aquesta mènula és idèntica a la núm. 13, i es troba igualment en mal estat de conservació. Podem veure clarament que hi falten algunes parts que de segur ens ajudarien per a fer una descripció més detallada. Tot i així encara podem apreciar que la figura principal havia de ser un àngel, o un ésser alat, ja que és l'únic detall esculturat que es pot entreveure clarament.

Interpretació personal: direm que, com en tantes d'altres mènules alades, representen figures de caràcter religiós, els àngels.

MÈNSULA 19

Descripció bàsica: és la figura d'un animal, de la família dels felins. Està ajagut amb el cap i les quatre potes encarades cap avall, però amb la cara alçada en posició desafiant, a punt de llençar-se a l'atac.

en aquell moment.

Interpretació personal: la figura té, com ja he dit, un caràcter desafiant. La seva funció devia de ser la de atemorir als creients, ja que era el sistema que s'utilitzava

MÈNSULA 20

Descripció bàsica: veiem clarament que es tracta d'una cara animal amb la boca oberta, que podria ser un lleó. No està excessivament treballada, però tot i això si que queden clars detalls com els cabells, els ulls i també el nas. Sota de la cara hi trobem dues de les cames de l'animal que es troben plegades.

Interpretació personal: el lleó és en l'edat mitjana, un signe de protecció i de fortalesa.

MÈNSULA 21

Descripció bàsica: no podem apreciar més que la silueta d'una figura, degut al seu pèssim estat de conservació.

RELLEU EN LA PARET DE LA FAÇANA NORD: L'ARCÀNGEL MIQUEL

Descripció bàsica: és el relleu d'una figura humana alada, amb les dues mans unides per sostenir un objecte allargat que podria ser una espasa. Sota els seus peus es recargola una figura serpentina, un drac vençut per l'àngel salvador. Està summament treballat i així ho demostren punts del relleu com la roba del sant o les seves sabates.

Interpretació personal: he arribat a la conclusió que es pot tractar de l'arcàngel

Miquel, ja que es característic en ell l'espasa, la túnica i el drac. A més a més, el carrer al que dona la façana on està situat el relleu és diu "carrer St.Miquel".

MENSULES

Façana Nord

Mensula 1

Mensula 2

Mensula 3

Mensula 4

Mensula 5

Mensula 6

Mensula 7

Mensula 8

MENSULES

Façana Nord

Mensula 9

Mensula 10

Mensula 11

Mensula 12

Mensula 13

Mensula 14

Mensula 15

Mensula 16

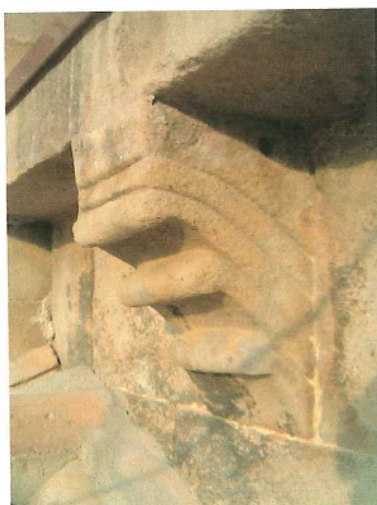
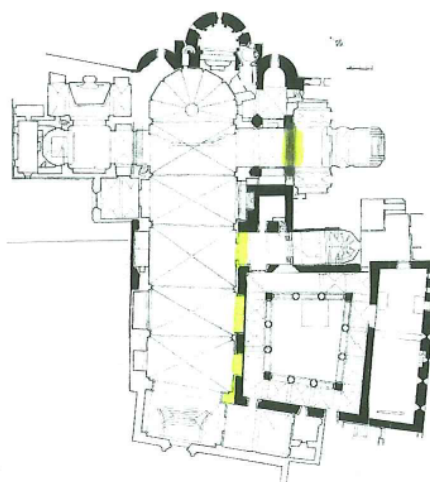

D.6.- ESTUDI EN DETALL DE LA FAÇANA SUD

D.6.- ESTUDI EN DETALL DE LA FAÇANA SUD

A la façana sud de la Catedral, hi trobem 7 mènsules, la major part d'elles, com es pot veure en les fotografies adjuntes, es troben en un bon estat de conservació. La majoria d'elles estan esculpides en pedra arenisca, totes menys aquelles que han estat restaurades amb morter.

Començo la descripció i interpretació de totes i cadascuna de les mènsules d'aquesta façana, numerant-les d'esquerra a dreta.

MÈNSULA 1

Descripció bàsica: aquesta mènsula no està gaire decorada. Consta simplement de tres capes de pedra superposades i éssent de diferent mida, col·locades en forma de escalinata. Té les puntes de les tres capes corbades enfora.

Interpretació personal: direm simplement que es tracta d'un motiu ornamental sense cap més interpretació possible.

MÈNSULA 2

Descripció bàsica: es tracta d'una figura humana amb els braços i les cames obertes i tirades endarrera. A primera vista es podria arribar a dir que es tracta d'una figura angelical, però si ens i fixem veurem que no hi ha n'hi rastre de les ales.

Interpretació personal: tot i que es veu clarament que es una figura humana, es difícil de trobar cap característica

singular per tal de poder-ne fer una interpretació prou verídica.

MÈNSULA 3

Descripció bàsica: heus ací una de les mènules més interessants i que es conserven millor de tot el conjunt arquitectònic de la catedral. La figura podria ésser humana, però al mirar-li la cara aquesta teoria s'ensorra. Té una cara molt plana i circular, força grossa en comparació amb el cos. El seu nas travessa tota la cara verticalment. Té uns ulls força grossos i atmetllats. Als laterals del cap hi veiem unes formes que semblen imitar mínimament unes

orelles. Està desposseït de boca i de cabells.

En quant al cos, els dos braços estan oberts i formant un angle recte, amb les mans a sobre de les suposades orelles de manera que sembla que li estiguin sostenint el cap. Les cames també les té obertes. També i observarem dos pits petits, pràcticament dos punts sobre la pedra. A més, per darrera el cap li surten un ventall de fulles i motius vegetals.

Interpretació personal: els pits ens indiquen clarament que la figura és femella, però potser el fet més interessant recau en la cara. La meua teoria es basa en el fet que la cara d'aquesta figura, en realitat no és més que una màscara. Per tant, crec que no representa un ésser mitològic sinó algú que mostra una cara que no és la seva, que és falsa.

MÈNSULA 4

Descripció bàsica: Es tracta de la representació d'una figura humana sedent, amb la mà dreta alçada la mà esquerra sostenint la mitja túnica. Dur el tors al descobert. A la part superior, als dos costats del cap hi ha dues boles

Interpretació personal: Sembla idealitzar la figura de l'església donant la benvnguda als fidels que s'apropen a l'església per a pregar.

MÈNSULA 5

Descripció bàsica: es tracta d'un motiu vegetal. Un tronc travessa verticalment la base de la mènula i en la seva part inferior s'eixampla una mica. D'aquest tronc en sorgeixen tres nivells de ramificacions, amb fulles que surten en els dos costats del tronc. Per tant, hi observem sis fulles completament simètriques amb un mínim de decoració interior.

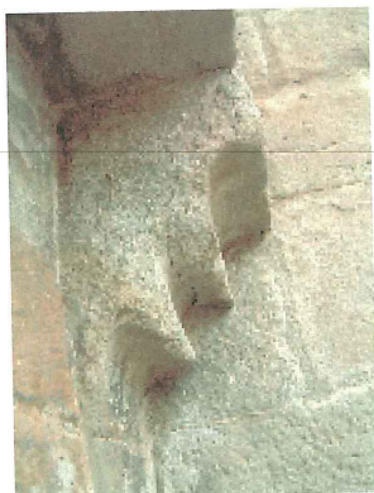
Interpretació personal: crec que la representació d'un vegetal pot representar la collita, és a dir, un símbol per a protegir-la i evitar axí fams i desgràcies pròpies de l'època.

MÈNSULA 6

Descripció bàsica: aquesta mènula està esculpida formant com dues mossegades en forma d'arc.

Interpretació personal: És un esculptura purament decorativa, sense cap tipus d'intenció moral.

MÈNSULA 7

Descripció bàsica: Aquesta mènula és una rèplica de l'anterior, però amb l'única diferència que forma tres arcs en lloc de dos.

MENSULES

FAÇANA SUD

COMPOSICIONS GEOMÈTRIQUES

MOTIUS VEGETALS

FIGURA HUMANA sedent
amb un estri a la mà esquerra

FIGURA HUMANA deformada
amb la cara molt plana

FIGURA HUMANA penjada

E.- BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

E – BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- LA MARE DE DÉU DEL CLAUSTRE. Dr. Antoni Llorens Solé. Autoeditat.
- SOLSONA I EL SOLSONÈS EN LA HISTÒRIA DE CATALUNYA. Dr. Antoni Llorens Solé. Editorial Virgili&Pagès.
- CATALUNYA ROMÀNICA (Volum XIII. El Solsonès). Fundació de l'Enciclopèdia Catalana.
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Fundació de l'Enciclopèdia Catalana.
- PLA DIRECTOR DE LA CATEDRAL DE SOLSONA. R.Padullés;J. Cuadrench.
- SIMBOLOGIA ROMÀNICA. Manuel Guerra. Fundación Universitaria Española.
- INTRODUCCIÓN A LOS SÍMBOLOS. Ediciones Encuentro.
- L'ARQUITECTURA ROMÀNICA A CATALUNYA. Josep Puig i Cadafalch.
- EL ROMÀNIC DEL SOLSONÈS. Vidal-Vilaseca.
- INVENTARI D'ESGLÉSIES. Josep M. Gavín. Arxiu Gavín.

F – CONCLUSIÓ

F – CONCLUSIÓ

Com a conclusions més importants assolides a partir d'aquest treball de recerca puc dir que:

- La decoració a l'etapa romànica és purament ornamental i sobretot molt simbòlica, perquè a través dels símbols s'explicava la religió al poble, que era majoritàriament analfabet. Molts dels símbols s'han pogut desxifrar i interpretar, però encara avui n'hi ha molts que són pures hipòtesis o que, simplement, no se n'ha aconseguit de treure una explicació raonada.

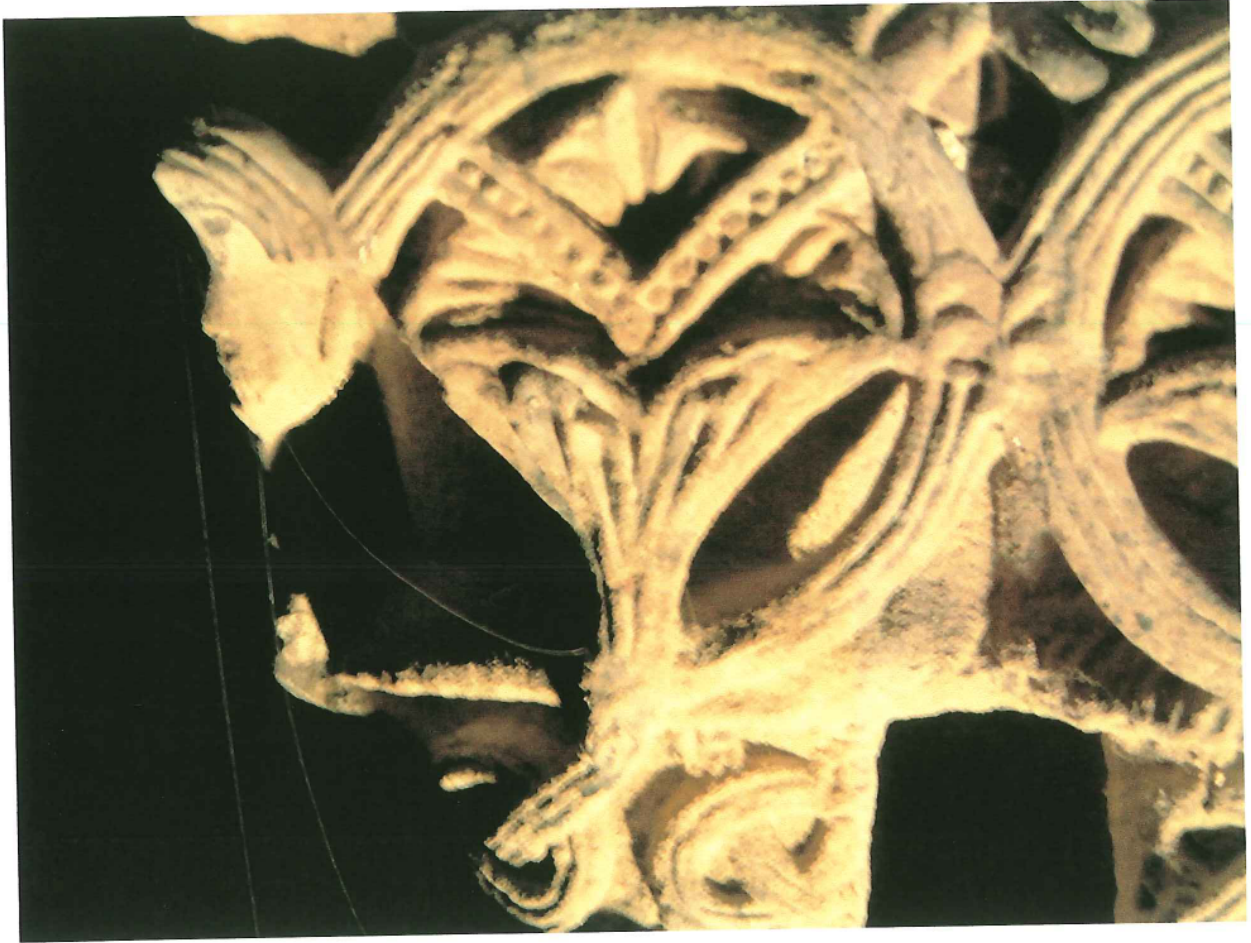
- Podem concloure també que el conjunt romànic de la Catedral de Solsona és d'una qualitat extraordinària que encara no ha estat prou reconeguda. Crec que amb la restauració que s'hi està duent a terme actualment i els nous descobriments que això està comportant aconseguirà col·locarse al lloc que li correspon.

Gràcies a la realització d'aquest treball he arribat a entendre la complexitat i diversitat, tant d'estils com d'estructures i ornaments, de la Catedral de Sta.

Maria de Solsona.

No menys important per a mi ha estat també el fet d'haver aconseguit, gràcies a l'elaboració d'aquest estudi, introduir-me en camps com la fotografia, la informàtica o l'arquitectura.

Estic satisfet del treball que he realitzat ja que he aconseguit d'assolir els objectius que primerament em vaig proposar i, a més a més, he guanyat experiència i recursos de cara a la realització de propers treballs.

G.- ANNEXES

ACTA DE CONSAGRACIÓ DE L'ESGLÉSIA DE
SANTA MARIA DE SOLSONA
(19 d'octubre de 977)

Consagració, a pres del vescomte Miró, de l'església de santa Maria de Solsona pel bisbe Guisad II de la Seu, el qual la constitueix parròquia, amb termes de Solsona i Joval, i li assenyalà el cens que haurà de satisfer cada any a santa Maria d'Urgell.

Original: Perdut.

Còpia del segle XIII: Arxiu Capitular d'Urgell, LDEU, I, folis 249-250, c. 859.

Cebrià BARAUT: *Les actes de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell dels segles IX-XII*, "Urgellia", 1, la Seu d'Urgell 1978, pàgs. 99-101.

In nomine Dei summi ac regis eterni et individue sancte Trinitatis. Anno incarnationis domini nostri Ihesu Christi ·DCCC·IXX·VII·, era ·M·XV·, indictione ·V·, anno ·XXII· regnante Leutario rege filio Ludovici. In diebus illis veniens eximus vir almusque pacificus reverentissimus dompnus Guisallus, sancte urgellensium sedis presul, in comitatu predicto Urgellense in Castro Celsone vel in illius adiacencias ad consecrandum ecclesiam Dei que a est in eodem loco, in honorem sancte Marie intemerate virginis, que iam fuit constructa antiquis temporibus. Idcirco ego Guisallus iam dictus presul veni in hunc locum a petitione et rogatione de Mironne vicecomite, ut dicerem hec domum Dei et fiat domus Dei ad redimenda peccata ad salvandas animas iuxta vocem divinitatis, quia qui domum Dei edificat infernum sibi construit, que nunc hodie est basilica non consecrata fiat domus Dei dedicata. Ego Guisallus iam prefatus presul, una cum nostrorum caterva fidelium aliorum plurimorum venerancium nacionum, cum sublimitate dedico et consecro hec ecclesia in honore sancte Marie Dei genitricis et trado illi archiepiscopi ipsam iam memoratam Celsonam cum suis terminis et lovale in ipsa Guardia de monte Lededano, et descendit inde per ipso torrente Marroti vel pergit inde usque ad ipsam terram de Revello per ipso Arzo de Ermengode. Deinde vadit per ipsa sumitate usque ad mas Elidinas, et pergit per ipsa strata Cardonense usque ad ipso gradello et descendit inde usque in orto regis et usque in ipso rivo Negro. Denique ascendit per ipso rivo de ipsa Caprafica usque in ipso collo de Racanfredo, deinde pergit per ipsas covilas de Adrovaric et pergit inde usque in ipsa Guardia de Maurone. Et alius terminus sumit per ipso Buxo usque in ipsa Guardia de Maurone, deinde descendit per ipso ortu de Otero usque ipso rivo Negro et ascendit per ipso rivo usque ad ipsa fons de Maurino

et usque ad ipso puïolo que vocitant Rubilo, et sic vadit directe per ipsa strata de ipsa serra usque ad ipso Laualgo Pedrico et exinde pergit usque ad ipsa Perela, et descendit inde per ipso torrent subtus ipsa villa Palariense usque in rivo qui discurrit, et ascendit inde usque in Ciarsa et descendit per caput de ipsas tortelas usque in ipso rivo, deinde ascendit usque in ipsa Rocheta et vadit inde usque in ipso Zechero et pergit inde directe usque in ipso monte de Monte Ledano. Et primus terminus de lovale est ipsa villa de Guisallo condam, et alius quippe in ipsa via qui vadit ad ipso guado quem dicunt de ipsa Nera, et tertius terminus coniungit se in ipsa villa de ipsos Corvos, et quartus etiam in ipsos Locaros, et quintus vadit in villa de Mascarello condam, sextus autem terminus collocat se in ipsa collo de Albareda. Et statuo atque constituo ut per singulos perennifer annos persolvere ad sancta Maria sedis Urgelli modios ·VI· de annona et solladas ·III· de trapos et arietes ·II· Et ipsas terras et vineas et omnia predia que usque hodie successit sancte Marie per aliquas scripturas, hoc firmo et stabilio ut deinceps absque ullum terrorem vindicet ac deffendat ac perpetualiter possideat, et in qualicumque loco vel territorio decime vel primicie ad ipsa iam dicta ecclesia sancte Marie apud ·LX· annis et supra retro occurrit statuo atque corroboro, ut ex temporibus in antea absque ullius [in]quietudine vindicet ac deffendat et perpetualiter succedat. Nam ego Guisallus presul consecro ipsam ecclesiam sancte Marie genitricis Dei ut fiat ecclesia crismale, cum illorum terminibus qui iam dudum resonant, ut nunc et semper fiat domus Dei constructa vel consecrata et a Domino dedicata, sicut sanctus commemorat canonis omnia que ad ecclesiam traduntur sine dubio Xpisto offeruntur. Et alibi dixit, qui aliquid patri vel matri fraudaverit peccatum facit, qui res ecclesie abstulit sacrilegium facit, et non solum sacrilegus sed et fur et sacrilegus etiam iudicandus erit. Sane quod si ego Guisallus presul aut aliqua sub probata (sic) persona hanc dotem venerit ad inrumpendum, vindicare hoc non valeat sed componat de auro purissimo libras ·X· et insuper anathematis vinculo sciat se obligatum, et in antea ista dotis firma et stabilis permaneat omni tempore. Facta dote consecrationis sancte Marie Dei genitricis, ·XVIII· kalendas novembris.

Ego Guisallus presul qui hanc consecrationis dotem feci et firmare rogavi, rogatus SSS. Radolfus levita. Equinis sacer. Durandus levita. Guadamir sacer.

Libanus presbiter, qui hanc consecrationis dotem scripsit SSS. et die et anno quo supra.

En el nom de Déu sobirà i rei etern i de la indivisible Santa Trinitat. L'any 977 de l'Encarnació de Nostre Senyor Jesucrist, 115 de l'era, cinquena indició, l'any 22 del regnat del rei Lotari, fill de Lluís. Aquest dia ha vingut distingit home de pau, reverendíssim senyor Guisad, bisbe de la Santa Seu d'Urgell, al dit comtat d'Urgell, al castell de Solsona i les seves rodalies, per consagrar l'església de Déu que és situada al mateix lloc, en honor de Santa Maria, verge, la qual havia estat construïda, feia temps. Així, jo, Guisad, esmentat bisbe, vaig venir a aquest lloc, pregat pel vescomte Miró, per dedicar aquesta casa de Déu i fer que sigui casa de Déu per a redempció dels pecats i per a la salvació de les ànimes, segons la paraula de Déu, que diu que aquell que construeix una casa de Déu destrueix l'infern, i així, aquesta casa, encara no consagrada, sigui, ara, una casa dedicada a Déu. I jo, Guisad, l'esmentat bisbe, juntament amb tots els nostres fidels i molts altres nobles, dedico i consagro solemnement aquesta església en honor a santa Maria, Mare de Déu, i li faig lliurament de la parròquia, ja esmentada, de Solsona, a més dels seus termes, i també de Joval i els seus termes. Així el primer terme comença des de la ciutat i el castell a la Guàrdia del Mont Lededano, i davalla cap al torrent anomenat Marrot i va vers la terra de Revello i cap a l'arc d'Ermengod. D'aquí va per la carena vers Elidines, i continua per la via de Cardona cap al gradell, i baixa cap a l'hort del rei fins al riu Negre. D'aquí puja pel riu des de Caprafica vers el coll de Racanfred, i també passa per les covetes d'Adrover i va cap a la codina llarga. El segon terme agafa per Buixó vers la Guàrdia de la vila Maurona, d'on davalla per la muntanya d'Otero fins al riu que passa per aquest lloc i puja per l'altre riu vers el font de Mauri i va cap al puig que se'n diu Rubí, i així va directe pel camí de la serra vers Laualgo Pedrico, després va cap a Perela i baixa pel torrent, i puja de la vila Palariense, cap al riu que passa per aquest lloc i puja cap a Ciarsa, i baixa des de l'inici de les corbes fins al riu, d'aquí puja cap a la roqueta i va cap al Seguer i continua directe cap al Mont Leda. El primer terme de Joval és la vila d'un tal Guisad, l'altre el que va per la via cap al

guadall que s'anomena de la Nera, el tercer límit conflueix a la vila de Corvos, i el quart també a Locaros, el cinquè va cap a la vila d'un tal Mascarell i el sisè és situat al coll d'Albareda. Així institueixo i constitueixo que cada any es pagui a Santa Maria de la Seu d'Urgell sis modis d'annona, tres xollades de drap i dos anyells. I aquestes terres i vinyes i totes les possessions immobles que avui té Santa Maria mitjançant algunes escriptures, tot això firmo i estableixo que d'ara endavant ho reclami sense cap temor, ho posseeixi i ho defensi per sempre. I qualsevol lloc i territori, el delme i primícies de l'esmentada església de Santa Maria, tal com ja succeeix des de fa seixanta anys, els corroboro i reafirmo perquè d'ara endavant els reclami sense destorb de ningú, els defensi i per sempre més així s'esdevingui. Així jo, Guisad, bisbe, consagro aquesta església de Santa Maria, Mare de Déu, com a església crismal, amb tots els seus termes, que són prou clars, a fi que sigui, ara i sempre, una casa de Déu, construïda i consagrada i dedicada a ell, segons diuen els sants canons, que tot allò que és donat a l'església és ofert a Crist, sense cap dubte. I en un altre lloc diu: "El qui roba el seu pare i la seva mare comet pecat; i qui pren alguna cosa a l'església comet sacrilegi i no sols és sacrileg, sinó que també ha d'ésser jutgat com a lladre i com a sacrileg". Veritablement si jo, Guisad, bisbe, o qualsevol altra persona vingués contra aquesta donació per a trencar-la, que no ho pugui reclamar, ans pagui deu lliures d'or pur i que, a més, sàpiga que està obligat pel vincle de l'anatema i que aquesta donació romangui ferma i estable per sempre.

Fet aquest dot de consagració a Santa Maria, Mare de Déu, el dia catorze de les calendes de novembre.

Jo, Guisad, bisbe, que he fet aquest dot de consagració i he demanat signatura, ho subscric. Radulf, levita. Equini, sacerdot. Duran, levita. Guadamir, sacerdot. Liban, prevere, que he escrit aquest dot de consagració ho subscric el dia i l'any que consten més amunt.

(Traducció: EPF-JVV)

ACTA DE CONSAGRACIÓ DE L'ESGLÉSIA DE
SANTA MARIA DE SOLSONA
(8 de desembre de 1070)

Original: perdut.

Còpia fragmentària del segle XV: Arxiu Diocesà de Solsona, Col. Pap. Var., vol. 3, foli 138v (font utilitzada aquí).

Còpia: Biblioteca de Catalunya, Ms. 729.

PASQUAL: *Sacrae Cathalonie Antiquitatis Monumenta*, vol. VIII, pàg. 356.

Domènec COSTA I BOAFARULL: *Memorias*, vol. II, doc. XIV, pàg. 634.

RIU I CABANAS: *Memoria històrica*, doc. 4, pàg. 155.

Cebrià BARAUT I OBIOLS: *Les actes de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)*, "Urgellia", 1, la Seu d'Urgell 1978, pàg. 148.

Consecratio ecclesie Celsonae, cuius instrumentum factum est propter vetustatem et alias corrosorum, quod per totum legi non poterat, sed ut videri poterat continebat quod:

Anno incarnationis domini nostri Ihesu Christi millesimo. LXX°., era millesima .C^a. VIII^a., indictione .VIII^a., anno .VIII°. regni Ffilipi, .VI°. idus decembris, ad quam consecrationem interfuit dompnus Guidfredus prime sedis Narbonensis archiepiscopus, et dompnus sancte sedis Urgellensis clericorum autem, sive multorum virorum nobilium et diversorum plebis multitudinis iam dictum locum omni orbe famosissimum, atque omni honore dignissimum domino consecraverunt, et inter cetera donaria... Presul dedit prefate Sancte Marie vineam unam in Celsona, quam emit a Guifredo Gotfredi, et est iam dicta vinea iuxta illam...

Amplius bene legi non poterat.

Consagració de l'església de Solsona, el document de la qual està de tal manera espatllat, ja sia per la vellesa o per altres motius, que no es podia llegir totalment, però en el que es podia veure contenia el següent:

Any de l'Encarnació de Nostre Senyor Jesucrist de mil setanta, mil cent-vuit de l'era, durant la vuitena indicció, l'any vuitè del regnat del rei Felip, el dia sisè dels idus de desembre. A aquesta consagració acudí Guifré arquebisbe de la seu primada de Narbona i el bisbe de la Santa Seu d'Urgell, amb un gran nombre de clergues i de molts altres barons nobles i una multitud de fidels reunits en aquell lloc, tan famós arreu, consagraren (l'església) al Senyor, amb l'honor més digne. I entre les diverses ofrenes... el bisbe concedí a l'esmentada Santa Maria una vinya a Solsona, comprada a Guifré Cotfred, i l'esmentada vinya és a prop de...

La major part no es podia llegir bé.

ACTA DE CONSAGRACIÓ DE L'ESGLÉSIA DE
SANTA MARIA DE SOLSONA
(10 de novembre de 1163)

Original: Perdut.

Còpia contemporània: Arxiu Diocesà de Solsona, perg., núm. 710.

Còpia del segle XIII: Arxiu Diocesà de Solsona, perg., núm. 711.

Còpia del segle XIII: Arxiu Capitular d'Urgell, LDEU, vol. I, foli 8.

Còpia: Biblioteca Nacional de París, Col. Baluze, vol. 117, foli 334v.

Domènec COSTA i BAFARULL: *Memorias*, vol. II, doc. XX, pàgs. 642-645.

Jaume VILLANUEVA i ASTENGO: *Viage literario...*, vol. IX, ap. IX, pàgs.

234.

RIU i CABANAS: *Memoria històrica*, doc. 5, pàgs. 155-158.

Cebrià BARAUT i OBIOLS: *Les actes de consagracions d'esglésies del bis-*

d'Urgell (segles IX-XII) "Urgellia", I, la Seu d'Urgell 1978, pàgs.

175.

Quidquid ad cultum et honorem sancte et individue Trinitatis et ad ere religionis fundamentum pertinere dignoscitur ita solerti debet amplec- siderio, ut desiderate rei sinceritas laudabiliter effulgeat et fides verum tum sociatur effectum. Nichil enim magis fidei nostre convenit quam amenta dedicationis ecclesie in quo Christi et ecclesie federa coniungun- intendere; presertim cum hic profectibus bonorum operum in unitatem i corporis ecclesie membra effecti, celesti Iherusalem illic compacti per utum merita ipsi sponso et regi regum Ihesu Christo desponsemur. Nam sibililia per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur, et rebus visibilibus visibilia deducimur. Cuius rei sacramento dompnus Bernardus Urgellen- episcopus ductus, convocatis secum religiosus et chatolicis episcopis, Pe- scilicet, Cesaraugustano venerabili episcopo, et Raymundo Pampilonen- et dompno Guillermo Barchinonensi episcopo, cum Ermengaudu Urge- si comite et multitudine nobilium terre illius et aliarum adiacencium arum, anno Incarnati Verbi C^o.LX°.III°. post millesimum, indictione epacta XXV, ciclo XVIII° quinto, IIII° idus novembris, Celsonam venit ecclesiam in honore alme Dei Genitricis Marie consecravit, ubi predicti copi facientes verbum ad populum dompnum Ermengaudum Urgellen- comitem, illius ecclesie ex magna parte fundatorem, et magnates omnes ibi erant et omnes fideles, quorum ibi maxima multitudo, de dotanda esia monuerunt. Et ego Bernardus Urgellensis episcopus et clerici Urge- nsis ecclesie, Cesaraugustanensis ecclesiam, que ad nostram diocesim sive regis- pertinet, concedimus esse canonicam regularium clericorum et volumus Bernardus, eiusdem ecclesie prepositus et eius successores custodiant rcos ibidem domino servientes sub regula et habitu beati Augustini in petuum; eo tempore, quod Celsonensis ecclesie sit semper fidelis subie- ne in obediencia et ordinatione Urgellensis episcopi, sicut actenus fuit. edimus etiam et confirmamus eidem ecclesie, que precipua est, cimita- in canonicis et institutionibus ecclesiasticis constitutum et emunitatem illius, a cruce que est posita in loco qui dicitur Combas usque ad crucem Camporotundo, et a cruce de Tortelas usque ad crucem de manso de rader. Constituimus, ut omnes comorantes infra prenomatos termina- vel confugientes in eis salvi sint omni tempore. Transaccionem vero que iter propter discordiam, que inter nos et Celsonensem ecclesiam erat a est, sicuti in carta, que cum divisione alfabeti inter nos et clericos onenses facta continetur, laudamus et secundum ipsius instrumenti teno- quascumque possessiones, quecumque bona eadem ecclesia in presenciam iuste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, cione regum vel principum sive aliorum nobilium, oblatione fidelium aliis iustis modis, Deo propicio, poterit habere, eidem ecclesie concedi- ; in quibus hec proprii duximus notanda vocabilis. Ecclesias videlicet, cte Marie et Sancti Cucufati de Ivorra, ecclesiam de Albella, ecclesiam Kalasanz, ecclesias de Muntmagastre, de Petraalta, de Albesa, de Cas- , de Lorenc, de Montefar, de Cabanabona, de Taltaevi, de Biosca, de grad, de Ulugia, de Aguda et de Tora, de Vallefraosa, de Claret, de eval, de Riner, de Navades, de Olius, de Ioval, de Lena, de Terracola, Oden, de Autes, de Salsa, de Oro, de Madrona, de Pinel, de Mirave, de ci Mikaelis Celsone, de Albespi, de Lavancia, de Chonches, de Abeila, Concabela, de Belveder, de Cunill, de Alted, de Figerosa, de Ofegad, de tarenc, de Monteclauso, de Portel, de Verned, de Saltulizinie, cum om- sibus earum pertinentiis. Has ecclesias concedimus clericis Celsonensis ec- cie cum veteribus capellaniis, reservato nobis nobis [sic] in omnibus inte- iure pontificali. Damus etiam supradicte ecclesie Sancte Dei Genitricis rie decimas ipsius parrochie, sicut in scriptura transactionis continetur. ego Guillelmus, Barchinonensis episcopus, qui cum dompno Bernardo ellensi episcopo huic consecrationi interfui, concedo et confirmo omnes sessiones et omnia bona, que in episcopatu habet meo Celsonensis ecclie- eidem ecclesie et clericis ibidem domino servientibus in perpetuum.

Addo etiam et dono in dotem ecclesie predictae ecclesiam unam, et quecum- que in posterum concessione pontificum, largicione regum vel principum sive nobilium, oblatione fidelium sive aliis iustis modis in episcopatu meo poterit acquirere ei concedo salva tamen reverentia et obedientia Barchino- nsis ecclesie. De possessionibus autem hec proprii duximus exprimenda vocabilis, scilicet ecclesiam de Kasteleto cum sufraganiis ecclesiis, ecclesiam de Guarnad, ecclesiam Sancti Petri de Fonterubea, et ecclesiam Sancte Marie de Plano, et capellam ecclesie Sancti Nicholai de ipso Fraxino. Et ego Petrus, gratia Dei Cesaraugustanus episcopus, qui huic consecrationi cum dompno Bernardo urgellensi episcopo interfui, laudo et confirmo Celsonensi ecclesie omnes possessiones et omnia bona, que in episcopatu meo habet, cum ecclesia Sancti Petri de Lagata, et ea que in futurum concessione, largi- tione pontificum, regum, principum sive nobilium, oblatione fidelium vel aliis iustis modis poterit habere, salva reverentia Cesaraugustani episcopi. Addo etiam et dono in dotem Celsonensi ecclesie ecclesiam unam. Et ego Petrus Vicensis episcopus laudo et concedo omnes possessiones quas in episcopatu meo habet Celsonensis ecclesia secundum tenorem illius cartule, que inter Ausonensem ecclesiam et Celsonensem ecclesiam facta est eidem perpetuo habendas. Et ego Ermengaudus, gratia Dei Urgellensium comes, dono, laudo et confirmo Celsonensi ecclesie et clericis ibidem Deo servienti- bus omnia donativa, que pater meus vel predecessores mei urgellenses comi- tes eis fecerunt. Addo etiam et dono in dotem Celsonensi ecclesie in uno- quoque de castellis meis et in unaquoque de villis meis, unum mansum cum omnibus suis pertinentiis, cum omni districto, mandamento et servicio, sine aliquo retentu, de melioribus qui ibi sunt ad proprium alodium Sancte Marie. Et dono Sancte Marie omnes decimas totius dominicature mee, que habeo in Urgellensi comitatu sive in omnibus aliis terris christianorum et sarracenorum vel quam in antea habere potuero. Dono etiam omnes decimas de Menargues de dominicaturis meis. Et ego Raymundus de Turrerubea dono Sancte Marie de Celsona ipsum mansum de Cespigol, cum omnibus perti- nenciis suis, et cum afrontacionibus suis cum omni districto et mandamento atque servicio, sine aliquo retentu, ad proprium alodium Sancte Marie. De his omnibus, que superius diximus, ego Bernardus Urgellensis episcopus, cum consilio et voluntate clericorum Urgellensis ecclesie, et ego Guillelmus Dei gratia Barchinonensis episcopus et ego Petrus gratia Dei Cesaraugusta- nus episcopus, precibus et assensu Ermengaudi comitis, Ecclesiam in nomine sancte et individue Trinitatis in honore alme Dei Genitricis Marie dedicatam sicut superius scriptum est condotamus. Statuentes ut, nulli omnino homi- num liceat predictam ecclesiam temere vexare aut eius possessiones minuere vel auferre, sed libere et quiete omnia possideat usibus eorum omnimoda profectura, pro quorum sustentatione et gubernacione ibi sunt a fidelibus oblata, salvo nimirum Urgellensis episcopi iure in omnibus. Si quis igitur contra hanc nostre constitutionis paginam predictam ecclesiam molestare vel eius possessiones auferre temptaverit, sive emunitatem a nobis constitutam in eodem loco ausu temerario invaserit, excommunicationis vinculo subiaceat iramque Dei omnipotentis incurrat et a sacratissimo corpore et sanguine Christi alienus fiat. [Cunctis autem eidem ecclesie beneficientibus et sua iura servantibus, sit pax et gratia Domini nostri Ihesu Christi, quatenus hic fructum bone accionis a Domino percipiat et in futurum premia consequan- tur, amen.] Addo etiam ego Bernardus, Dei gratia Urgellensis episcopus, et confirmo Celsonensi ecclesie in hac presentis cartula dotis, ecclesiam de Gerb et ecclesiam Sancti Salvatoris de Tolo et ecclesiam de Timoneda, retento in omnibus integro iure episcopali. Ego Raymundus Fulcho, Dei gratia vicecomes de Cardona, una cum coniuge me nomine Hisabel, dono et laudo atque concedo ecclesie Sancte Marie de Celsona et eius canonicis omnia donativa que avus ac pater meus vel alii predecessores mei dederunt iam dicte Sancte Marie infra meum honorem. Dono etiam in dotem quam- dam pariliatam alaudii in ipso kastro de Malda ad suum proprium alodium, francum atque legitimum, absque ulla retinencia, ut habeat omnique tempo- re et possideat.

Sig + num + Bernardi Urgellensis episcopi. Sig + num Guillelmi sacriste. Sig + num Berengarii archidiaconi. Sig + num Poncii archidiaconi. Sig + num Arnalli archidiaconi. Sig + num Willelmi cantoris. Sig + num Guillelmi Samaritani. Petrus Dei gratia Cesaraugustanus episcopus SSS. Sig + num Guillelmi Barchinonensis episcopi. + Sig + num Ermengaudus comes. Sig + num Dulcie comitisse. Raymundus vicecomes +. Sig + num Ilisabet vicecomitisse. Sig + num Raymundi de Torroga.

Data per manum Alexandri (s. man). IIII°. idus novembris, era M^o.CC^o.I^o., anno ab incarnatione Domini M^o.CL^o.XIII°., indictione. XI°. pontificatus vero dompni Bernardi Urgellensis episcopi anno primo.

Tot allò que hom reconeix que pertany al culte i honor de la santa i invisible Trinitat i al culte de l'autèntica religió, cal abraçar-ho amb un tan viu que resplendeixi d'una manera digna de lloança l'autenticitat cosa desitjada i la veritable fe assoleixi el seu degut efecte. Res no és convenient a la nostra fe que l'acte sagrat de la dedicació d'una església, qual es conjunten les aliances de Crist i de l'Església, sobretot tenint en compte que, havent esdevingut aci membres del cos de l'Església per l'acompliment de bones obres en la unitat de la fe, reunits allà a la Jerusalem real pels mèrits de les nostres virtuts, som desposats amb l'espòs i rei de Jesucrist. En efecte, les coses invisibles esdevenen entenedores a través de les coses que han estat creades, i per les coses visibles som conduïts a les invisibles. Per aquest acte sagrat el senyor Bernat, bisbe de l'Urgell, havent tractat amb ell els religiosos i bisbes catòlics que s'esmenten, Pere, venejable bisbe de Saragossa, Ramon, (bisbe) de Pamplona, i el senyor Guillem, comte de Barcelona, i Ermengol, comte d'Urgell, i d'altres nobles d'aquelles parts i del seu entorn, l'any mil cent seixanta-tres de l'encarnació del Verb, a l'indició, vint-i-cinquena epacta, cicle divuit, cinquè, el dia quart dels mesos de novembre, vingué a Solsona i consagrà l'església en honor de la Mare de Déu, Maria, i allà, els esmentats bisbes, adreçant la paraula al senyor Bernat, van advertir al senyor Ermengol, comte d'Urgell, fundador en gran part d'aquesta església, i tots els magnats que hi eren presents i tots els altres, que hi havia en una gran multitud, sobre la necessitat de dotar d'una església. I jo, Bernat, bisbe d'Urgell, i els clergues de l'Església d'Urgell, hem decidit a l'església de Solsona, la qual pertany a la nostra diòcesi a l'indició, que sigui una canònica de clergues regulars, i volem que Bernat, bisbe d'aquesta església i els seus successors tinguin cura dels clergues que allí serveixen Déu sota la regla i hàbit de sant Agustí per sempre. Perquè l'església de Solsona sigui per sempre fidel a la subjecció i obediència i l'ordinació del bisbat d'Urgell, tal com ho ha estat fins ara. Hem concedit i confirmem a l'esmentada església, que és la principal, l'immunitat d'aquest lloc, des de la creu, que és situada al lloc anomenat Camp Rodó, fins a la creu de Camp Rodó, i des de la creu de Tortelles fins a la creu del mas Aguader. Constituïm que tots els homes que habiten aquests llocs siguin estalvis per sempre. La transacció que, a causa de la desaviniada que hi havia entre nosaltres i l'església de Solsona, ha estat duta a terme recentment, tal com consta a la carta que ha estat feta amb divisió i distinció entre nosaltres i els clergues de Solsona, l'aprovem i a tenor d'aquest document, totes les possessions i tots els béns que aquesta església té i posseïx en el moment present d'una manera justa i canònica, així com tots aquells que puguin tenir en el futur per concessió dels pontífexs, per la generositat dels reis o els prínceps o altres nobles, o per l'ofrena dels fidels, o per altres mans justos, amb l'ajuda de Déu, els concedim a aquesta església. Sobre això hem ordenat que en sigui feta ressenya amb els seus propis noms. O sigui, les esglésies de Santa Maria i Sant Cugat d'Ivorra, l'església d'Albella, l'església de Calassanç, les esglésies de Montmagastre, de Peralta, d'Albesa, de Castelló, de Florenç, de Montefar, de Cabanabona, de Taltavull, de Sca, de Malgrat, d'Oloja, d'Agudà i de Torà, de Vallferosa, de Clai, de Ardèvol, de Riner, de Navès, d'Olius, de Joval, de Llana, de Terrassola, de Sèn, d'Autes, de Salsa, d'Oro, de Madrona, de Pinell, de Miravé, de Sant Miquel de Solsona, d'Albespi, de la Vansa, de Conques, d'Abella, de Cabella, de Bellver, de Conill, d'Altet, de Figuerosa, d'Ofegat, de Tarc, de Montclús, de Portell, de Vermet, de Saltulizina, amb totes les seves pertinences. Concedim aquestes esglésies als clergues de l'església de Solsona, amb els seus antics capellans, reservant-nos íntegrament sobre elles el dret pontifical. També donem a l'esmentada església de Santa Maria, Mare de Déu, els delmes de la mateixa parròquia, segons està escrit en la escriptura de la transacció. I jo, Guillem, bisbe de Barcelona, que juntament amb el senyor Bernat, bisbe d'Urgell, he intervingut en aquesta consagració, concedeixo i confirmo totes les possessions i tots els béns que en el bisbat té l'església de Solsona, a l'esmentada església i als seus clergues que allí serveixen Déu per sempre. A més, afegeixo i dono com a dot a l'esmentada església una església i li concedeixo totes aquelles que en un altre lloc, ja sigui per concessió dels pontífexs, per la generositat dels reis, o els prínceps, o altres nobles, o per l'ofrena de fidels, o per altres mitjans justos puguin adquirir, salvaguardant, però, la reverència i l'obediència a l'Església de Barcelona. D'aquestes possessions hem ordenat que se'n faci ressenya amb els seus propis noms, o sigui, l'església de Castellet i totes les seves

sufragànies, l'església de Guarnat, l'església de Sant Pere de Font-rubi, l'església de Santa Maria del Pla i la capella de l'església de Sant Nicolau de Frexino. I jo, Pere, per la gràcia de Déu, bisbe de Saragossa, que ha intervingut en aquesta consagració juntament amb el senyor Bernat, bisbe d'Urgell, dono i confirmo a l'església de Solsona totes les possessions i tots els béns que té el meu bisbat, amb l'església de Sant Pere de Lagata, i tot allò que en un futur, per concessió dels pontífexs o per la generositat dels reis, o els prínceps, o els nobles, o per l'ofrena dels fidels, o per altres mitjans justos, puguin tenir, salvaguardant la reverència al bisbe de Saragossa. També, a més, dono com a dot a l'església de Solsona, una església. I jo, Pere, bisbe de Vic, dono i concedeixo totes les possessions que té l'església de Solsona al meu bisbat, segons consta en aquella carta que fou feta entre l'Església d'Ausona i l'església de Solsona, perquè ho tingui per sempre. I jo, Ermengol, per la gràcia de Déu comte d'Urgell, dono i confirmo a l'església de Solsona i als seus clergues que allí serveixen Déu tot allò que el meu pare i els seus antecessors, comtes d'Urgell, els havien donat. També, a més, dono com a dot a l'església de Solsona, a cadascun dels meus castells i a cadascuna de les meves viles, un mas amb totes les seves pertinences, amb el seu districte, manament i servei, sense cap retenció, d'entre els millors que hi hagi en aquell lloc, com a propi alou de Santa Maria. I dono a Santa Maria tots els delmes de tota la meva dominicatura, que tinc al comtat d'Urgell i en totes les altres terres, tant cristianes com sarraïnes o d'altres que hi puguin tenir en endavant. Dono, també, tots els delmes de Menargues, de les meves dominicatures. I jo, Ramon de Torroja, dono a Santa Maria de Solsona aquell mas de l'Espigol, amb totes les seves pertinences i amb els seus límits, amb el seu districte, manament i servei, sense cap retenció, com a alou propi de Santa Maria. I tot el que hem dit abans, jo, Bernat, bisbe d'Urgell, amb el consell i la voluntat dels clergues de l'Església d'Urgell, i jo, Guillem, per la gràcia de Déu bisbe de Barcelona, i jo, Pere, per la gràcia de Déu bisbe de Saragossa, amb l'acord del comte Ermengol, donem a l'església, que, en nom de la santa i indivisible Trinitat, fou dedicada a Santa Maria, Mare de Déu, com ja abans ha estat escrit. Estatuïm que a cap home no li és permès per cap raó atacar l'esmentada església, o robar, o minvar les seves possessions, sinó que l'esmentada església les posseïxi lliurement i pacíficament amb els seus usos i amb tots els beneficis, que per a la seva sustentació i govern siguin oferts pels fidels que hi ha allí, llevat del dret que té, sobre tots, el bisbe d'Urgell. Així, doncs, si algú, actuant contra aquesta carta de constitució, gosés molestar l'esmentada església o llevar-li les seves possessions o violés temeràriament la immunitat establerta per nosaltres en aquell lloc, que incorri en la pena d'excomunió i caigui en la ira de Déu omnipotent i esdevingui aliè al sagrat cos i sant de Crist. I aquells que siguin benefactors de l'esmentada església i respectin els seus drets, tinguin la pau i la gràcia de Déu i de Nostre Senyor Jesucrist, demanem que rebin de Déu el fruit de les seves bones accions i que aconseguixin després el premi. Amén. A més, també, jo Bernat, per la gràcia de Déu bisbe d'Urgell, confirmo a l'església de Solsona amb aquesta carta de donació, l'església de Gerb i l'església de Sant Salvador de Toló i l'església de Timoneda, retenint, en totes, íntegrament el dret episcopal. Jo, Ramon Folc, per la gràcia de Déu vescomte de Cardona, juntament amb la meua dona anomenada Elisabet, dono i concedeixo a l'església de Santa Maria de Solsona i als seus canonges allò que el meu avi i el meu pare i d'altres antecessors meus ja havien donat a Santa Maria, pel meu honor. Dono també com a dot un parell d'alous que tinc al castell de Maldà per al seu propi alou, franc i legítim, sense cap retenció, perquè ho tingui i posseïxi per a sempre.

Signatura de Bernat, bisbe d'Urgell. Signatura de Guillem, sagristà. Signatura de Berenguer, ardiaca. Signatura de Ponç, ardiaca. Signatura d'Arnau, ardiaca. Signatura de Guillem, cantor. Signatura de Guillem Samarità. Pere, per la gràcia de Déu, bisbe de Saragossa, ho subscriu. Signatura de Guillem, bisbe de Barcelona. Signatura d'Ermengol, comte. Signatura de Dolça, comtessa. Ramon, vescomte, ho signa. Signatura d'Elisabet, vescomtessa. Signatura de Ramon de Torroja.

Feta per la mà d'Alexandre (de pròpia mà) el quart dia dels idus de novembre, mil dos-cents de l'era, any mil cent seixanta-tres de l'encarnació del Senyor, onzena indició i primer any del pontificat de Bernat, bisbe d'Urgell.

(Traducció: EPF-JVV)